

EKSEMPELSAMLING

1. januar 2020 – 31. marts 2025

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelser

vedrørende undersøgelsesomfanget (officialprincippet) i forbindelse med vurderinger efter habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra d (yngle- og rasteområder)

for så vidt angår miljøkonsekvensvurderinger af konkrete projekter (§ 25-tilladelser)

Indhold

1. Indledning	5
1.1. Eksempelsamlingens omfang	5
1.2. Afgrænsning	5
1.3. Eksempelsamlingens opbygning	7
2. Flagermus	9
2.1. Oversigt	9
2.2. Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl.	10
2.3. Afgørelse af 2. december 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af biogasanlæg i Varde Kommune, sagsnr. 24/00907	12
2.4. Afgørelse af 23. oktober 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Broholm i Svendborg Kommune, sagsnr. 24/04218 m.fl.	13
2.5. Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069	15
2.6. Afgørelse af 23. februar 2024, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse til etablering af ni vindmøller i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 23/10651 m.fl.	16
2.7. Afgørelse af 14. juli 2023, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af havn i Esbjerg Kommune, sagsnr. 22/01327	17
2.8. Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461	17
2.9. Afgørelse af 22. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340	19
2.10. Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049	20
2.11. Afgørelse af 27. oktober 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til 3 vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune, sagsnr. 20/04068	21
2.12. Afgørelse af 2. september 2022, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Blåhøj i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 22/02601	22
2.13. Afgørelse af 27. april 2022, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af 11 vindmøller i Jammerbugt Kommune og Ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 19/00750 m.fl.	23
2.14. Afgørelse af 1. april 2022, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune og stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune, sagsnr. 20/13038	26
2.15. Afgørelse af 10. december 2021, Stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller ved Rendbæk Øst i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 21/06969 m.fl. Nævnsafgørelse.	27
2.16. Afgørelse af 15. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse (VVM-tilladelse) til 3 vindmøller og 12 ha solceller ved Marsvinslund i Silkeborg Kommune, sagsnr. 21/00640 m.fl.	28
2.17. Afgørelse af 7. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse (VVM-tilladelse) til opstilling af vindmøller i Svendborg Kommune, sagsnr. 20/12345 m.fl.	30
2.18. Afgørelse af 23. december 2020, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af fire vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Vejle Kommune, sagsnr. 18/04720 m.fl.	33

2.19. Afgørelse af 23. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 18/04723 m.fl.	35
2.20. Afgørelse af 17. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om Vindmøller ved Hejmdal/Påbøl og Stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller i Ringkøbing-Skjern Kommune, sagsnr. 18/05688 m.fl.	36
2.21. Afgørelse af 16. december 2020, stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller, ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt for vindmøller, ikke medhold i sag om ikke miljøvurderingspligt for etablering af transformerstation i Brønderslev Kommune, sagsnr. 18/05692 m.fl.	38
2.22. Opsamling	40
2.22.1. Flagermus	40
2.22.2. Flagermus og vindmøller	40
3. Odder	42
3.1. Oversigt	42
3.2. Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049	42
3.3 Opsamling.....	43
4. Padder	43
4.1. Oversigt	43
4.2. Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl. (stor vandsalamander og løvfrø)	44
4.3. Afgørelse af 11. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse i sag om etablering af togværksted i Næstved Kommune, sagsnr. 22/11832 m.fl. (stor vandsalamander og springfrø)	46
4.4. Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069 (stor vandsalamander og spidssnudet frø)	47
4.5. Afgørelse af 20. februar 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse, godkendelse og udledningstilladelse til etablering og drift af et biogasanlæg i Sønderborg Kommune, sagsnr. 21/13073 m.fl. (stor vandsalamander)	48
4.6. Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461 (stor vandsalamander og spidssnudet frø)	48
4.7. Afgørelse af 14. december 2021, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudviklingsprojekt i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05337 m.fl. (stor vandsalamander)	49
4.8. Opsamling	53
5. Markfirben	53
5.1. Oversigt	53
5.2. Afgørelse af 5. juli 2024, Stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069	53
5.3. Afgørelse af 22. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340	54
5.4. Opsamling.....	54
6. Birkemus.....	55
6.1. Oversigt	55

6.2. Afgørelse af 16. november 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om VVM-tilladelse til etablering og drift af klimatilpasningsanlæg i Holstebro Kommune, sagsnr. 21/10121	55
6.3. Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06805. Nævnsafgørelse.	56
6.4. Opsamling	58

1. Indledning

1.1. Eksempelsamlingens omfang

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (herefter benævnt "SGAV") har udarbejdet nærværende eksemplarsamling, som indeholder referater af klagenævnsafgørelser, hvor Miljø- og Fødevareklagenævnet¹ (herefter benævnt MFKN) har forholdt sig til, hvorvidt konkrete sager har været tilstrækkelig oplyst til, at en miljøvurderingsmyndighed har kunnet foretage en vurdering efter habitatdirektivets² art 12, stk. 1. litra d (forbud mod beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter).

I eksemplarsamlingen er der medtaget afgørelser, hvor nævnet forholder sig til oplysningsgrundlaget, i forhold til yngle- og rasteområder for bilag IV-arter, enten specifikt eller i forbindelse med nævnets samlede vurdering. Det bemærkes i den forbindelse, at nævnet i langt størstedelen af de sager, der gennemgås i eksemplarsamlingen, også behandler en lang række andre problemstillinger, og disse er ikke gengivet i eksemplarsamlingen. SGAV har derfor udvalgt relevante dele af afgørelserne, i forhold til udelukkende at behandle problemstillingen vedrørende officialprincippet i forhold til bilag IV-arter.

MFKNs afgørelser er derfor ikke gengivet i sin helhed, og der kan være faktiske forhold i sagerne, som har haft betydning for MFKNs samlede vurdering af sagen, som ikke er gengivet i eksemplarsamlingen.

Det skal understreges, at eksemplarsamlingen er en samling af eksempler til inspiration, og der bør derfor ikke citeres fra eksemplarsamlingen. Man skal i stedet citere direkte fra MFKNs afgørelser.

Der er for hver klagenævnsafgørelse indsat referencer til tidligere sager i MFKN, hvis sagen tidligere har været behandlet af MFKN. Der er også indsat referencer til Planklagenævnets afgørelser, hvis f.eks. lokalplanen for det konkrete projekt, har været påklaget til Planklagenævnet.

1.2. Afgrænsning

Afgørelserne er fundet i MFKNs Afgørelsesportal. Afgørelsesportalen kan findes på følgende link: [Forside | Miljø- og Fødevareklagenævnet](#).

Der er foretaget en indledende afgrænsning af sager ved at vælge lovområdet: "Miljøvurdering af konkrete projekter" kombineret med en fritekstsøgning på "Habitatdirektivet*" i søgefeltet i Afgørelsesportalen.

Der er desuden valgt både "Afgørelser" (formandsafgørelser) og "Nævnsafgørelser" i Afgørelsesportalen.

Nedenfor er vist et udklip fra Afgørelsesportalen, som viser hvordan søgningen er foretaget.

¹ Herefter refereret som "klagenævnet" eller "nævnet".

² Rådets Direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter. Kan findes på dette link: eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043

Search results for **Habitatdirektivet*** (Udvidet søgning).

LOVOMRÅDE VIS KUN

- ☐ Aktindsigt
- ☐ Dyr lægelov
- ☐ Foder
- ☐ Fødevarer
- ☐ Husdyrbrugloven
- ☐ Krydsoverensstemmelse
- ☐ Landbrugsloven
- ☐ (3) Miljøbeskyttelsesloven
- ☒ 92) Miljøvurdering af konkrete projekter
- ☐ Museumsloven
- ☐ NBL - beskyttelseslinier
- ☐ NBL - øvrige
- ☐ Projektstøtte
- ☐ Skovloven
- ☐ (1) Vandløbsloven
- ☐ Øvrige lovområder
- ☐ Dyresundhed og -velfærd
- ☐ Fiskeri
- ☐ Fredning mv.
- ☐ (1) Havmiljøloven
- ☐ Jordforureningsloven
- ☐ (2) Kystbeskyttelsesloven
- ☐ Landbrugsstøtte
- ☐ Miljømålsloven og vandplanlægningsloven
- ☐ (9) Miljøvurdering af planer og programmer
- ☐ (1) NBL - beskyttede naturtyper
- ☐ NBL - fredningsområdet
- ☐ Planter
- ☐ Råstofloven
- ☐ (3) Vandforsyningsloven
- ☐ Økologi

PERIODE dato

Fra: 01-01-2020

Til: 31-03-2025

TYPE

- ☒ Afgørelser
- ☒ Nævnsafgørelser
- ☐ Orienteringer
- ☐ Indbragt for retten

Nulstil filter

Der er ved søgningen fremkommet i alt 92 sager vedrørende ”Miljøvurdering af konkrete projekter”, hvilket også omfatter bl.a. miljøgodkendelser, hvor miljøvurderingen indgår som en integreret del af vurderingen. På baggrund af søgningen fremkommer følgende typer af afgørelser:

- § 25-tilladelser efter miljøvurderingsloven (miljøvurderinger).
- Miljøgodkendelser og lign, hvor miljøvurderingen indgår i tilladelsen efter anden lovgivning.
- Afgørelser om at et projekt ikke er miljøvurderingspligtig (screeningsafgørelser).
- Afgørelser om afvisninger af klager.
- Afgørelser om (afslag på) opsættende virkning.

Ud af de 92 sager bemærkes det, at visse sager – udover at vedrøre lovområdet ”Miljøvurdering af konkrete projekter” også omfattes af lovområdet ”Miljøvurdering af planer og programmer”, ligesom der i visse sagskomplekser er truffet flere separate (næsten identiske) afgørelser, i stedet for én samlet afgørelse. Det ses også, at der for visse sager er truffet én samlet afgørelse, som f.eks. både indeholder en afgørelse om afvisning af en klage og samtidig indeholder en realitetsbehandling af en anden klage.

Afgørelser om afvisning af klager og afgørelser om (afslag på) opsættende virkning udgør samlet 9 sager (hvor afgørelserne udelukkende har vedrørt disse to problemstillinger), og disse sager indgår ikke i eksempelsamlingen.

Mængden af miljøvurderingssager (samt miljøgodkendelser og lign) og sager om afgørelser om ikke miljøvurderingspligt (screeningsafgørelser) fordeler sig herefter ca. ligeligt med henholdsvis 45 sager og 38 sager.

Alle screeningsafgørelser (38 sager), dvs. afgørelser om at et projekt eller en plan ikke er miljøvurderingspligtig, er ikke medtaget i eksempelsamlingen.

De 45 miljøvurderingsafgørelser (samt miljøgodkendelser og lign) er gennemgået af SGAV, ud fra det kriterie, at klagenævnet skal have forholdt sig til oplysningsgrundlaget specifikt, eller i forbindelse med den samlede vurdering, i forhold til bilag IV-arternes yngle og rasteområder (habitatdirektivet art. 12, stk.1, litra d).

Det er ikke indgået som kriterium, om en sag er blevet ”ophævet” eller ”stadfæstet” af MFKN, dvs. at de 25 sager er medtaget uden skelen til afgørelsernes udfald.

SGAV har på den baggrund identificeret 25 sager, ud af de 45 sager, som er medtaget i Eksempelsamlingen.

Det bemærkes, at der findes flere afgørelser i Afgørelsesportalen, hvor bilag IV-arter er behandlet, men hvor MFKN ikke specifikt udtaler sig om, hvorvidt officialprincippet har været overholdt, selvom den konkrete (påklagede) afgørelse opretholdes af nævnet. Da MFKN ikke udtaler sig konkret i disse sager, er sagerne ikke medtaget her. Dette gør sig bl.a. gældende for nogle af de 20 miljøvurderingssager, som er blevet frasortet.

Det bemærkes, at i det omfang en sag ikke er lagt korrekt ind i Afgørelsesportalen, og dermed ikke er kommet med ud på en søgning, vil afgørelsen ikke indgå i Eksempelsamlingen. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en sag udgør en ”Miljøvurdering af et konkret projekt”, men ved en fejl er blevet kategoriseret som ”Miljømålsloven og vandplanlægningsloven” i Afgørelsesportalen, da der ikke er foretaget en søgning i denne kategori.

Eksempelsamlingen dækker afgørelser offentliggjort i perioden fra 1. januar 2020 til 31. marts 2025. SGAV har udvalgt denne periode, eftersom denne periode vedrører de nyeste afgørelser på området. SGAV har således ikke medtaget ældre praksis.

Alle gennemgåede afgørelser nedenfor er formandsafgørelser, medmindre det specifikt er angivet, at afgørelsen er truffet af det fulde MFKN (nævnsafgørelse).

1.3. Eksempelsamlingens opbygning

Eksempelsamlingen er opdelt efter bilag IV-arter således, at hvis man som rådgiver, bygherre eller myndighed har en konkret sag, som f.eks. involverer padden, kan man se relevante afgørelser vedrørende padden. Det betyder også, at visse klagenævnsafgørelser kan være refereret flere steder i Eksempelsamlingen, såfremt MFKN har behandlet flere forskellige bilag IV-arter i samme afgørelse.

Det skal understreges, at det er de samme regler der gælder uanset hvilken bilag IV-art, der omtales, men da der er store individuelle forskelle i bilag IV-arternes biologi, vil der være tale om forskellige typer af undersøgelser og overvejelser, der foretages, og derfor kan det være relevant at lave opdelingen efter art.

Nyeste praksis fremgår øverst for hver bilag IV-art, hvor der er fundet afgørelser. Som det ses, omhandler langt de fleste af de udvalgte klagenævnsafgørelser flagermus, forskellige paddearter og markfirben.

For hver enkelt afgørelse gennemgås følgende punkter, som angives nedenfor:

Titel – titlen er gengivet, som den fremgår af Afgørelsesportalen.

Sagstype: Alle sager vedrører klager over § 25-tilladelser (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Konklusionen af nævnets *samlede* behandling af den konkrete sag, som typisk omfatter en del flere klagepunkter, end blot klage over bilag IV-arter. Her fremgår om afgørelsen blev stadfæstet eller ophævet og evt. hjemvist.

Projektet: En kort beskrivelse af selve projektet.

Undersøgelserne: Her angives en gennemgang af de undersøgelser, som fremgår af MFKNs afgørelse under afsnittet ”Sagens oplysninger”. Gengivelsen af undersøgelserne varierer meget i omfang, afhængig af hvor detaljeret undersøgelserne er angivet i den enkelte afgørelse.

MFKNs afgørelse: Her gennemgås MFKNs bemærkninger og afgørelse, vedrørende den konkrete bilag IV-art.

2. Flagermus

2.1. Oversigt

Der er identificeret 20 sager, hvor flagermus, som bilag IV-art behandles. Sagerne er oplistet nedenfor.

- Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl.
- Afgørelse af 2. december 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af biogasanlæg i Varde Kommune, sagsnr. 24/00907.
- Afgørelse af 23. oktober 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Broholm i Svendborg Kommune, sagsnr. 24/04218 m.fl.
- Afgørelse af 5. juli 2024, Stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069.
- Afgørelse af 23. februar 2024, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse til etablering af ni vindmøller i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 23/10651 m.fl.
- Afgørelse af 14. juli 2023, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af havn i Esbjerg Kommune, sagsnr. 22/01327.
- Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461 (Nævnsafgørelse).
- Afgørelse af 22. december 2022, Byudvikling, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune sagsnr. 21/05340.
- Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049.
- Afgørelse af 27. oktober 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til 3 vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune, sagsnr. 20/04068.
- Afgørelse af 2. september 2022, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Blåhøj i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 22/02601.
- Afgørelse af 27. april 2022, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af 11 vindmøller i Jammerbugt Kommune og Ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 19/00750. m.fl.
- Afgørelse af 1. april 2022, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune og stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune, sagsnr. 20/13038.
- Afgørelse af 10. december 2021, Stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller ved Rendbæk Øst i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 21/06969 m.fl. Nævnsafgørelse.
- Afgørelse af 15. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse (VVM-tilladelse) til 3 vindmøller og 12 ha solceller ved Marsvinslund i Silkeborg Kommune, sagsnr. 21/00640 m.fl.
- Afgørelse af 7. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse (VVM-tilladelse) til opstilling af vindmøller i Svendborg Kommune, sagsnr. 20/12345 m.fl.
- Afgørelse af 23. december 2020, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af fire vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Vejle Kommune, sagsnr. 18/04720 m.fl.
- Afgørelse af 23. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 18/04723 m.fl.
- Afgørelse af 17. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om Vindmøller ved Hejmdal/Påbøl og stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller i Ringkøbing-Skjern Kommune, sagsnr. 18/05688 m.fl.

- Afgørelse af 16. december 2020, stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller, ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt for vindmøller, ikke medhold i sag om ikke miljøvurderingspligt for etablering af transformerstation i Brønderslev Kommune, sagsnr. 18/05692 m.fl.

2.2. Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter)

Afgørelse: Ophævelse og hjemvisning pga. mangelfuldt plangrundlag og mangelfuld vurdering af flere bilag IV-arter.

Projektet: 95 ha solcelleanlæg, med en udnyttelsesgrad på 80 %, ved Torrild, Odder Kommune.

Undersøgelserne: Det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at der under en besigtigelse den 8. september 2023 blev undersøgt for yngle- og rasteområder for flagermus i projektområdet. I den forbindelse blev der fundet potentielle yngle- og rasteområder i to bygninger, der eventuelt skulle nedrives, og tre træer. Det fremgik desuden, at der var ti kendte arter af flagermus i landsdelen, og de blev alle sammen registreret ved undersøgelser med flagermusdetektor i 2015 ca. 2 km sydøst for projektområdet.

Det blev herefter i miljøkonsekvensrapporten vurderet, at flagermus ikke ville blive påvirket under projektets anlægsfase. Dette var dels begrundet i de fastsatte afværgeforanstaltninger, hvorefter træerne inden for projektområdet, som var potentielle yngle- og rasteområder, ville blive bevaret med en beskyttelseszone og et fast beskyttelseshegn på mindst 2 m omkring denne zone. Derudover var det begrundet i, at nedrivningen af de bygninger, der potentielt udgjorde yngle- og rasteområder, skulle ske efter en udslusning af flagermus efter Miljøstyrelsens anbefalinger og i perioderne fra 15. april til 15. maj og fra 15. august til 15. september. I den forbindelse var det vurderet, at nedrivningen af bygningerne ikke ville påvirke den økologiske funktionalitet, eftersom der var mange gårde med store lader i nærområdet.

I forhold til flagermus ved kabelanlægget blev det vurderet, at selve nedgravningsarbejdet ikke ville påvirke den økologiske funktionalitet for flagermus. Det fremgik desuden, at træer, hvis det viste sig nødvendigt at fjerne dem, skulle undersøges for, om de var egnede yngle- og rasteområder, hvorefter de nødvendige afværgeforanstaltninger skulle tages i brug.

Det fremgik desuden, at under driftsfasen ville de levende hegn forbedre fourageringsmulighederne for de forskellige arter af flagermus. Dertil blev det bemærket, at flagermus er gode til at undvige faste konstruktioner i landskabet, hvorved der ikke ville være en risiko for kollisioner med de tekniske anlæg. Driftsfasen ville derfor heller ikke medføre en negativ påvirkning.

På foranledning af MFKN besvarede Odder Kommune under sagen en høring fra nævnet, bl.a. vedrørende flagermus.

Kommunen bemærkede, at de nødvendige afværgeforanstaltninger ved fældning af træer i kabeltracéet ikke var beskrevet yderligere i miljøkonsekvensrapporten, fordi forholdene kunne ændre sig med tiden og med den aktuelle viden om opretholdelse af den økologiske funktionalitet for flagermus. Kommunen havde derudover bemærket, at for hvert træ, som skulle fældes, skulle der veteraniseres to egnede træer og tinglyses et træ med egnede hulheder inden for en afstand af 2 km, og at dette skulle ske seks måneder før, træet fældes. Den nødvendige træfældning måtte desuden også kun foregå i perioden fra slut august til midt oktober eller fra slut april til begyndelsen af juni i overensstemmelse med forvaltningsplanen.

Odder Kommune havde yderligere oplyst, at nedrivning af de to ejendomme inden for projektområdet ikke ville ødelægge den økologiske funktionalitet for eventuelle forekomster af flagermus, eftersom der var lignende bygninger inden for en afstand af 300-1000 m. Kommunen havde udpeget 11 ejendomme på et kort med

lignende bygninger. I den forbindelse havde kommunen oplyst, at bygningerne omkring projektområdet ville kunne fungere som opholdssted for sydflagermus, troldflagermus, skimmelflagermus og frynseflagermus. Bygningerne ville også kunne fungere som opholdssted for dværgflagermus, men kommunen havde vurderet, at overordnet set var bygningerne i projektområdet ikke egnede til at være raste- eller overvintringssted for arten.

MFKNs afgørelse:

MFKN konstaterede, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at det på baggrund af besigtigelsen den 8. september 2023 blev vurderet, at der var potentielle yngle- og rasteområder for flagermus i de to bygninger i projektområdet, som skulle nedrives, og i tre træer. Der var derudover inddraget oplysninger om forekomsten af flagermus ca. 2 km fra solcelleområdet fra 2015. Nævnet konstaterede videre, at det på den baggrund i miljøkonsekvensrapporten var vurderet, at nedrivningen af bygningerne ikke ville påvirke den økologiske funktionalitet, eftersom der var mange gårde med store lader i nærområdet.

Desuden konstaterede MFKN, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at hvis det var nødvendigt at fjerne træer i kabeltracéet, skulle de undersøges for, om de var egnede yngle- og rasteområde, og at de nødvendige afværgeforanstaltninger herefter ville blive taget i brug.

MFKN fandt, at Odder Kommune i forbindelse med § 25-tilladelsen ikke i tilstrækkeligt omfang havde sikret sig, at projektet ikke ville påvirke yngle- eller rasteområder for arter af flagermus.

MFKN havde lagt vægt på, at det i miljøkonsekvensrapporten og i Odder Kommunes § 25-tilladelse til projektet ud fra forsigtighedsprincippet var forudsat, at de to bygninger udgjorde yngle- og rasteområder for flagermus. Nævnet bemærkede, at når det var tilfældet, skulle de fastsætte foranstaltninger sikre, at yngle- eller rasteområdets økologiske funktionalitet forblev intakt - kvantitativt og kvalitativt - når aktiviteten havde fundet sted.

Herefter havde MFKN lagt vægt på, at miljøkonsekvensrapporten ikke indeholdte en konkret begrundelse for eller konkret vurdering af, hvorvidt gårdene omkring projektområdet, som der var henvist til i begrundelsen for, at den økologiske funktionalitet for yngle- og rasteområder i området kunne opretholdes, var egnede til at udgøre afværgeforanstaltninger, som kunne opretholde lokalitetens vedvarende økologiske funktionalitet som yngle- eller rasteområde. I den forbindelse havde nævnet lagt vægt på, at der alene var udpeget lignende bygninger i en afstand af 300 til 1000 m i Odder Kommunes høringssvar af 6. december 2024. Der var dermed ikke taget stilling til de konkrete forhold, herunder om de pågældende bygninger ville kunne erstatte de nedrevne potentielle yngle- eller rasteområder. Ingen af vilkårene i § 25-tilladelsen fastsætte foranstaltninger, der kunne sikre, at den økologiske funktionalitet bevarede mindst den samme størrelse eller kvalitet for de pågældende flagermusarter.

Herudover bemærkede MFKN, at Odder Kommune i høringssvaret af 6. december 2024 havde foreslået at præcisere vilkår nr. 15, så foranstaltningerne, hvor der var behov for fældning i forbindelse med kabelanlægget, bestod af veteranisering af to egnede træer seks måneder før et træ med hulheder skulle fældes, og at fældningen alene måtte foregå i perioden fra sidst i august til midten af oktober eller fra slutningen af april til begyndelsen af juni i overensstemmelse med forvaltningsplanen. Foranstaltningerne kunne efter nævnets opfattelse være tilstrækkelige til at sikre den økologiske funktionalitet i tilfælde af fældning af træer i forbindelse med nedgravningen af kabelanlægget. Imidlertid fremgik disse foranstaltninger hverken af miljøkonsekvensrapporten eller § 25-tilladelsen.

Nævnet angav til sidst i afgørelsen, at Odder Kommune, ved en fornyet behandling af sagen, i forhold til arter af flagermus, bør, enten fuldt ud behandle projektet ud fra et worst case-scenarium om, at der er yngle- eller rasteområder, der vil blive nedlagt som følge af projektet, eller foretage en nærmere konkret vurdering af, om der er yngle- eller rasteområder i projektområdet.

Nævnet anførte endvidere, at projektet, ved den fornyede behandling, må behandles ud fra den forudsætning, at der er tale om yngle- eller rasteområder, og det må ud fra forsigtighedsprincippet sikres, at der er foranstaltninger, der kan opretholde den økologiske funktionalitet. Nævnet henviser til, at det eventuelt kan være en mulighed at tilpasse projektet, så de pågældende huse ikke nedrives. Alternativt må det i forbindelse med den fornyede behandling nærmere vurderes, om der reelt er yngle- eller rasteområder i de to huse, som skal nedrives. Nævnet bemærker, at såfremt det ikke er muligt at sikre den økologiske funktionalitet for yngle- og rasteområder i området, må der søges om fravigelse efter reglerne i habitatbekendtgørelsen.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 5. februar 2025, i klagesag om Odder Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 1157 og kommuneplantillæg nr. 4 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 24/07901 m.fl.

2.3. Afgørelse af 2. december 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af biogasanlæg i Varde Kommune, sagsnr. 24/00907

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter)

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Udvidelse af eksisterende biogasanlæg, hvorefter anlægget kunne behandle op til 250.000 tons biomasse årligt.

Undersøgelserne: Det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at ved vurderingen af projektets påvirkning på den omkringliggende natur og dyreliv var naturtyperne i og omkring projektområdet analyseret. I den forbindelse var der ikke foretaget feltundersøgelser, da informationerne om området var tilgængelige på Danmarks Miljøportal.

Det fremgik videre af miljøkonsekvensrapporten, at projektområdet dels bestod af det eksisterende anlæg og dels af landbrugsjord med normal landbrugsdrift. Herudover var der en fredskov ca. 100 m øst for projektet, der indeholdte ældre træer. Det kunne ikke udelukkes, at disse træer var yngle- eller rasteområde for flagermus. Eftersom beplantning og læhegn i høj grad skulle bibeholdes og etableres i forbindelse med projektet, var det ikke forventningen, at projektet ville ændre flagermus' muligheder for at opholde sig i projektområdet.

Yderligere fremgik det bl.a. af miljøkonsekvensrapporten at der var mulighed for, at der kunne forekomme bilag IV-arter inden for projektområdet. Imidlertid havde kommunen ikke registreret nogen i projektområdet.

Det fremgik endvidere, at udvidelsen af biogasanlægget ikke ville påvirke bilag IV-arter, da de var registreret forholdsvist langt væk fra projektet. Videre ville projektet ikke ændre natur, plante- eller dyreliv i væsentligt omfang, hvorfor der ikke blev fastsat afværgeforanstaltninger.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at kommunen i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter af flagermus.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at det fremgik af sagens oplysninger, at der ikke var registreret bilag IV-arter, herunder flagermus, i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed, ligesom der i miljøkonsekvensrapporten var inddraget oplysninger om relevante bilag IV-arter. Nævnet bemærkede, at det ikke havde selvstændig betydning, hvad der tidligere var blevet vurderet om området (i forbindelse med opførelsen af anlægget), da der efterfølgende kunne tilvejebringes anden eller ny viden. Herunder havde nævnet lagt vægt på, at fredskovsarealet ca. 100 m mod øst, som indeholdte gamle træer, hvor det blev vurderet, at der kunne være egnede yngle- eller rasteområder for flagermus, ikke indgik i projektområdet. De potentielle yngle- og rasteområder i fredskoven ville dermed ikke direkte blive påvirket af projektet. Nævnet

havde i den forbindelse desuden lagt vægt på, at kommunen havde oplyst, at det læhegn, der potentielt skulle ryddes som følge af projektet, ikke var egnet som yngle- eller rasteområde, da træerne havde en maksimal alder på 45 år og stod vejrmæssigt udsat og tæt på høj menneskelig aktivitet. Læhegnet lå ved siden af det eksisterende biogasanlæg, og det kunne efter nævnets opfattelse ikke anses for at være en tilknyttet ledelinje i forhold til potentielle yngle- eller rasteområder i fredskoven, da læhegnet ikke lå op til denne. Nævnet havde desuden lagt vægt på, at kommunen havde oplyst, at det ud fra den faglige viden om flagermus og om området var usandsynligt, at de tre almindelige flagermusarter, brunflagermus, sydflagermus og vandflagermus, havde yngle- eller rasteområder i eller nær projektområdet.

Herudover havde MFKN lagt vægt på, at det i miljøkonsekvensrapportens afgrænsningsnotat var inddraget, at projektet havde en afstand på mere end 500 m til den nærmeste emissionsgivende aktivitet. Nævnet havde desuden lagt vægt på, at der var over 2 km til det nærmeste vindmølleområde og over 7,5 km til nærmeste solcelleanlæg (nævnets opmåling).

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 29. august 2024, afgørelse i klagesag om Varde Kommunes miljøvurdering af kommuneplantillæg nr. 8 og lokalplan nr. 17.10.L04, sagsnr. 24/00888.

2.4. Afgørelse af 23. oktober 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Broholm i Svendborg Kommune, sagsnr. 24/04218 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: 3 vindmøller på 149,9 m højde med tilhørende adgangsveje og teknikbygninger. Svendborg Kommune havde i § 25-tilladelsen fastsat vilkår om driftsstop på alle tre vindmøller.

Undersøgelserne: Der var gennemført undersøgelser af flagermus i 2019 og 2021. Undersøgelserne var dels foretaget med håndholdt lytteudstyr, dels med stationære flagermusdetektorer. Undersøgelserne dækkede yngleperioden om sommeren samt sensommeren, hvor ungerne var flyvefærdige. Det fremgik, at undersøgelserne blev gennemført efter gældende retningslinjer i forvaltningsplanen for flagermusundersøgelser.

Det fremgik af flagermusundersøgelsen fra 2019, at der blev placeret otte flagermusdetektorer i nærområdet fordelt på så forskellige naturtyper som muligt. Undersøgelserne blev gennemført i sommerperioden den 16. juli 2019 til den 17. juli 2019 og den 3. august 2019 til den 4. august 2019. I sensommeren/efteråret blev undersøgelserne gennemført den 2. september 2019 til den 3. september 2019 og den 18. september 2019 til den 19. september 2019. Ved alle undersøgelserne var der desuden en gennemgang med håndholdt udstyr. Der blev registreret i alt ni arter af flagermus. Ved undersøgelserne var dværgflagermus den mest dominerende med ca. 86 % af registreringerne, dernæst brunflagermus med ca. 9 % og vandflagermus med ca. 1,3 % af registreringerne.

Det fremgik af flagermusundersøgelsen fra 2021, at disse blev udført med fem flagermusdetektorer placeret på udvalgte placeringer. Undersøgelserne blev gennemført i sommer-/yngeperioden den 19. juli 2021 til den 20. juli 2021 og den 2. august 2021 til den 3. august 2021. I efteråret/spredningsperioden blev undersøgelserne gennemført den 24. august 2021 til den 25. august 2021 og den 14. september 2021 til den 15. september 2021. Ved undersøgelserne var dværgflagermus dominerende med ca. 86 % af registreringerne, dernæst brunflagermus med ca. 8 % og vandflagermus med ca. 1,6 % af registreringerne. Formålet med undersøgelsen var at finde ud af, om resultaterne fra den mere omfattende flagermusundersøgelse fra 2019 kunne bekræftes.

Det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at en lille del af flagermusene, dvs. 3,8 % om sommeren og 2,4 % i efteråret, i 2019 blev observeret på de åbne marker, hvor vindmøllerne skulle placeres, men at de vigtigste

naturtyper for flagermusene var skovkanter, remiser og levende hegn. I 2021 blev der observeret 19 % om sommeren og 16 % i efteråret, hvorfor aktiviteten på markerne var større end i 2019.

I forhold til påvirkningen af flagermus fremgik det af miljøkonsekvensrapporten, at der i driftsfasen kunne være en lille statistisk risiko for, at flagermus ville kollideres med vindmøllernes roterende vinger. Hertil fremgik det, at kollisionrisikoen var størst i sensommeren og det tidlige forår, hvor mere end 90 % af kollisionerne med vindmøller sker. Det fremgik, at sandsynligheden for, at de levende hegn i nærheden af vindmøllerne ville lede flagermusene hen til vindmøllerne, var lille.

Det fremgik yderligere af miljøkonsekvensrapporten, at der dog var fundet en del aktivitet af flagermus ved de to sydligste mølleplaceringer, der var planlagt relativt tæt på levende hegn, remise og skov. Forekomsten af flagermus ved den nordligste vindmølle var lav, men her var næsten alle lydoptagelser af frynseflagermus. Ud fra et forsigtighedsprincip blev det anbefalet, at alle tre vindmøller skulle omfattes af et vindmøllestop for flagermus. Det vil sige, at alle tre vindmøller skulle stoppes fra solnedgang til solopgang ved lave vindhastigheder (under 5 m/s i nacellehøjde) i perioden 15. juli til 15. oktober. Dette blev der stillet krav om i § 25-tilladelsen.

Af miljøkonsekvensrapporten fremgik det endvidere, at vindmøllerne ikke ville udgøre en barriere for flagermus. Barriereeffekten vil være størst, hvis vindmøllerne opstilles på en trækrute for flagermus. Der var ikke fundet indikationer på, at der skulle være sådanne trækruter ved projektområdet. I forhold til direkte habitattab fremgik det, at de dyrkede arealer og allerede eksisterende veje, der skulle bruges til projektet, ikke var levesteder for flagermus. Derudover ville der ikke blive fjernet omkringliggende skovbevoksning, levende hegn eller bebyggelse, som potentielt kunne udgøre yngle- og rastesteder for flagermus. Direkte habitattab ville derfor ikke påvirke flagermus i området, herunder dværgflagermus, brunflagermus og vandflagermus, som havde yngle- og rasteområde i nærheden af projektområdet.

Af den samlede vurdering for flagermus fremgik det af miljøkonsekvensrapporten, at projektet ikke ville beskadige yngle- og rasteområder for flagermus, da der ville være vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Svendborg Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for arter af flagermus. Nævnet fandt desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering efter miljøvurderingslovens § 24, stk. 1, hvorefter miljøkonsekvensrapporten opfyldte lovens krav for så vidt angik beskrivelsen af påvirkningen af bilag IV-arter af flagermus.

Ved vurderingen havde MFKN lagt vægt på, at der i forbindelse med vurderingen var gennemført undersøgelser af forekomsten af flagermus ved projektområdet over to år. Undersøgelserne blev i 2019 foretaget i perioden fra den 16. juli til den 17. juli, fra den 3. august til den 4. august, fra den 2. september til den 3. september og fra den 18. september til den 19. september. I 2021 blev undersøgelserne gennemført fra den 19. juli til den 20. juli, fra den 2. august til den 3. august, fra den 24. august til den 25. august og fra den 14. september til den 15. september. Nævnet konstaterede herved, at undersøgelserne var gennemført inden for de anførte undersøgelsesperioder i forvaltningsplanen for flagermus. Efter nævnets opfattelse var der desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at det i forbindelse med det konkrete projekt ikke var nødvendigt at foretage en undersøgelse af særlige nøglehabitater for flagermus i foråret i april-maj. Nævnet havde ved vurderingen lagt vægt på, at der ikke fandtes nøglehabitater for flagermus i eller omkring projektområdet.

MFKN havde yderligere lagt vægt på, at der ikke ville være et direkte habitattab, da der ikke i forbindelse med projektet skulle fældes træer eller nedrives bygninger. I den forbindelse bemærkede nævnet, at det fremgik af

sagens oplysninger, at det ansøgte projekt ikke indebar, at bygherre skulle fjerne omkringliggende skovbevoksning, levende hegn eller bebyggelse.

Derudover havde MFKN lagt vægt på, at kommunen havde vurderet, at vindmøllerne ikke ville udgøre en barriere for flagermus i området, da der ikke var vurderet at være trækruter ved projektområdet. Derudover havde nævnet lagt vægt på, at kommunen havde fastsat driftsstop på alle vindmøller af hensyn til flagermusenes kollision med vindmøllerne. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at driftsstoppet var fastsat i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus.

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte Svendborg Kommunes vurdering af, at der skulle fastsættes driftsstop på alle tre vindmøller af hensyn til flagermus, ligesom nævnet ikke fandt grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at driftsstoppet i den konkrete sag skulle fastsættes i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus.

MFKN havde lagt vægt på oplysningerne om, at der var registreret flagermusaktivitet i projektområdet, og at kommunen på den baggrund i § 25-tilladelsen havde vurderet, at der var yngle- og rasteområder for dværgflagermus, brunflagermus og vandflagermus i nærheden af projektområdet. Kommunen havde videre vurderet, at der ud fra et forsigtighedsprincip derfor skulle være et driftsstop på alle tre vindmøller, da vindmøllerne var planlagt relativt tæt på læhegn, remise og skov, som flagermus kunne benytte til fouragering eller ledelinjer. Nævnet havde i forhold til den nærmere udformning af vilkåret om driftsstop lagt vægt på, at vindmøllerne i den konkrete sag ikke blev placeret i et område, der var vurderet til at være særligt egnet for flagermus. Vindmøllerne skulle opstilles på åbne marker, hvor ledelinjerne for flagermus var mere end 100 m fra vindmøllerne, og aktiviteten på en afstand af 25 m fra ledelinjerne ifølge undersøgelserne faldt markant.

MFKN bemærkede, at nævnet var opmærksomt på, at der var udkommet en opdateret håndbog om bilag IV-arter om bl.a. flagermus. Efter nævnets opfattelse er den opdaterede håndbog et bidrag til den samlede viden om flagermus. På grund af de konkrete forhold i området havde den imidlertid ikke betydning for udformningen af vilkåret i den konkrete tilladelse.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 26. september 2024 i klagesag om Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 658 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 24/04211 m.fl.

2.5. Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkret projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: 52 ha solcelleanlæg med tekniske anlæg samt kabelanlæg.

Undersøgelserne: SGAV bemærker, at de evt. feltundersøgelser, der var foretaget i forhold til flagermus, ikke gengives i afgørelsen. Der var i § 25-tilladelsen redegjort for artens biologi og dens forventede forekomst i projektområdet.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Hedensted Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter.

Nævnet havde ved vurderingen lagt vægt på, at Hedensted Kommune havde foretaget en vurdering af, hvilke bilag IV-arter der muligvis forekom i eller nær projektområdet, og at der herefter på baggrund af feltundersøgelser og opslag i databaser var foretaget en vurdering af påvirkningen af bilag IV-arten flagermus. Nævnet havde i den forbindelse lagt vægt på, at det var vurderet, at flagermus ikke ville blive påvirket negativt

i anlægs- og demonteringsfasen, herunder at der ikke ville ske ødelæggelse eller beskadigelse af arternes levesteder.

2.6. Afgørelse af 23. februar 2024, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse til etablering af ni vindmøller i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 23/10651 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (skyggekast).

Projektet: Opstilling af 9 ud af 18 vindmøller fordelt i to kommuner. Vindmøllernes totalhøjde var 150 m og skulle opstilles i to rækker på et areal der samlet var ca. 3 km langt og 0,5 km. bredt. Jammerbugt Kommune havde fastsat vilkår om driftsstop på 4 ud af 9 vindmøller.

Undersøgelserne: Der var gennemført en undersøgelse af alle flagermusforekomster i projektområdet over to sæsoner fra 2014 til 2015. Ved undersøgelsen blev der udført kortlægninger af flagermus i bl.a. perioderne fra den 26. juni til den 1. juli, og fra den 19. august til den 8. september. Undersøgelserne blev foretaget med håndholdt lytteudstyr og stationære flagermusdetektorer.

Der blev i 2021 gennemført en supplerende undersøgelse af alle flagermusforekomster i projektområdet. Ved denne undersøgelse blev der udført kortlægninger af flagermus i perioderne fra den 7. til 12. maj, fra den 26. til den 31. maj, fra den 30. juni til den 1. juli, fra den 16. juli til den 21. juli, fra den 22. august til den 27. august og fra den 4. september til den 9. september. Der var dog kun detektorer ved mølleplaceringerne i perioderne fra den 16. juli til den 21. juli, fra den 22. august til den 27. august og fra den 4. september til den 9. september. Undersøgelsen blev foretaget med håndholdt lytteudstyr og stationære flagermusdetektorer. Størstedelen af vindmølleområdet blev gennemgået med håndholdte detektorer på førstedagen i hver af de seks perioder. Undersøgelsesarbejdet foregik i nætter med svage vinde, moderate til høje temperaturer og ingen eller kun lidt nedbør.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Jammerbugt Kommune i tilstrækkeligt omfang havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for bilag IV-arter af flagermus.

Ved vurderingen havde MFKN lagt vægt på, at der i forbindelse med konsekvensvurderingen var gennemført to undersøgelser af forekomsten af alle flagermus ved projektområdet. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at undersøgelserne i 2014 og 2015 bl.a. foregik i perioderne fra den 26. juni til den 1. juli og fra den 19. august til den 8. september. Undersøgelsen i 2021 foregik i bl.a. perioderne fra den 30. juni til den 1. juli, fra den 16. juli til den 21. juli, fra den 22. august til den 27. august og fra den 4. september til den 9. september. Nævnet havde også lagt vægt på, at undersøgelserne var udført med håndholdt lytteudstyr og stationære flagermusdetektorer. Nævnet konstaterede på den baggrund, at begge undersøgelser var gennemført i overensstemmelse med retningslinjerne i forvaltningsplanen for flagermus. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at der ikke var krav om, at undersøgelserne omfattede alle dagene i forvaltningsplanens anviste perioder. Nævnet havde desuden lagt vægt på, at de vejrmæssige forhold på undersøgelsesdagene var beskrevet i konsekvensvurderingen, og der var efter nævnets opfattelse ikke grundlag for at antage, at oplysningerne ikke var korrekte. Nævnet bemærkede desuden, at Jammerbugt Kommune havde fastsat driftsstop af hensyn til flagermus.

Relaterede sager:

- Miljø og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 9. marts 2021, ophævelse og hjemvisning af VVM-tilladelser til opstilling af vindmøller i Jammerbugt og Vesthimmerland kommuner, sagsnr. 19/00745 m.fl.
- Planklagenævnets afgørelse af 23. februar 2024, afgørelse i klagesag om Jammerbugt Kommunes miljøvurdering af lokalplan nr. 03-002, sagsnr. 23/12886 m.fl.

- Planklagenævnets afgørelse af 9. marts 2021, afgørelse i klagesag om Jammerbugt Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 03-001 samt Vesthimmerlands Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 09-316-49 og lokalplan nr. 1065 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 19/00752 m.fl.

2.7. Afgørelse af 14. juli 2023, stadfæstelse af § 25-tilladelse til udvidelse af havn i Esbjerg Kommune, sagsnr. 22/01327

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Udvidelse af Esbjerg Havn, ca. 76 ha af Vadehavet, hvoraf ca. 59 ha omdannes til nye havnearealer og 17 ha uddybes til nye sejlbare vandarealer og sejlrender.

Undersøgelserne: Der var registreret vandflagermus i det 10x10 kvadrat, som projektområdet lå i. Vandflagermus blev registreret ved en sø, cirka 200 meter nord for projektområdet. Derudover var der bl.a. langs kysten kortlagt en række træer, der kunne være egnede som levested for flagermus. Det nærmeste flagermusegnede træ lå mere end 700 meter fra projektområdet.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering vedrørende projektets påvirkning af yngle- og rasteområder for vandflagermus.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at der i miljøkonsekvensrapporten var inddraget oplysninger om vandflagermus og artens tilstedeværelse i området. Nævnet havde herunder lagt vægt på oplysningerne om, at arten var registreret ved en sø ca. 200 m nord for projektområdet, og der var kortlagt træer, som kunne være egnede som levested for arten. Nævnet havde ligeledes lagt vægt på vurderingen i miljøkonsekvensrapporten om, at områderne i forvejen var kendetegnet ved, at der var et vist støjbidrag fra den eksisterende havnedrift, trafik m.m., hvorfor arterne enten havde vænnet sig til støjpåvirkningen, eller vil vænne sig til den fremover.

Nævnet bemærkede også, at vandflagermus er nataktive og således ikke ville blive påvirket af aktiviteten fra havnen, da denne primært vil foregå i dagstimerne.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 8. juli 2022, afgørelse i klagesag om Esbjerg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 01-100-0007 og kommuneplantillæg nr. 2018.13, Udvidelse af Esbjerg Havn, med tilhørende miljørapport, sagsnr. 22/01333 m.fl.

2.8. Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Ophævelse og hjemvisning pga. flagermus (mangelfuld vurdering af påvirkningen i anlægsfasen).

Projektet: Etablering af en tosporet forbindelsesvej på ca. 1,3 km mellem en vej og en motorvejsstikørsel. Linjeføringen krydsede en ådal, der var udpeget som bevaringsværdigt landskab og som omfattede en del natur, herunder natur omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Undersøgelserne: I forbindelse med den tidlige planlægning af vejprojektet blev der foretaget en gennemgang af eksisterende data samt foretaget supplerende feltundersøgelser i området omkring vejtracéet. Der blev blandt andet foretaget en eftersøgning af flagermus i henholdsvis sommer og efterår 2020 samt forår 2021.

Undersøgelsesområdet blev defineret som en 200 m bufferzone omkring de to forelagte alternative linjeføringer. Områdets flagermus blev undersøgt i overensstemmelse med Vejdirektoratets vejledning om "Flagermus og større veje", og der var opsat automatiske flagermusdetektorer ved væsentlige strukturer for

flagermus over tre perioder i 2020 og 2021. De konkrete flagermusundersøgelser blev udført henholdsvis fra den 1. juli til den 4. juli, fra den 17. august til den 23. august i 2020 og fra den 7. maj til den 16. maj 2021. De tre perioder havde til formål at dække flagermusenes yngleperiode, perioden i efteråret, hvor flagermusene typisk er mere mobile, og foråret, hvor flagermusene potentielt kan opsøge andre områder end i efteråret. I alle perioder blev de automatiske detektorer suppleret med en manuel gennemgang af området med en håndholdt flagermusdetektor.

Flagermuskortlægningen viste, at der generelt var en høj aktivitet af flagermus i undersøgelsesområdet. Der blev i alt registreret ni arter af flagermus, og der var især høj aktivitet omkring en å og de omkringliggende enge, der fungerede som fourageringsområde for en række arter af flagermus.

Kortlægningen viste desuden, at undersøgelsesområdet vest for projektområdet samt en å rummede væsentlige flagermusværdier, og at der blev fundet et yngle- og rasteområde for pipistrelflagermus og dværgflagermus, og muligvis også brun- og troldflagermus. Det konkrete område udgjorde en stejl sydvendt skrænt med mange ældre løvtræer, heriblandt en del egetræer med revner og hulheder, der gjorde dem egnede som yngle- og rastetræer for flagermus. Det blev vurderet, at en stor del af flagermusene herfra fouragerer nede i ådalen over de ekstensivt drevne enge omkring åen.

Der blev i forbindelse med miljøkonsekvensrapporten udarbejdet opgørelser af aktivitetsniveauerne, og de angav de gennemsnitlige optagelser pr. art pr. nat i de tre undersøgelsesperioder. Der indgik bl.a. en figur over den relative fordeling af flagermusaktivitet i undersøgelsesperioden midt august 2020 og placering af automatiske flagermusdetektorer.

Der blev desuden foretaget besigtigelse af træer langs linjeføringen med henblik på at konstatere om disse kunne udgøre yngle- og rasteområder for flagermus.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

Anlægsfasen

MFKN (alle 7 medlemmer) konstaterede indledningsvist, at der ved de undersøgelser, som var foretaget i forbindelse med udarbejdelsen af habitatkonsekvensvurderingen, var fundet et yngle- og rasteområde for pipistrel- og dværgflagermus, og muligvis også for brun- og troldflagermus ca. 300 m vest for projektområdet. Nævnet konstaterede, at det derudover ikke var kortlagt nærmere, om der var yngle- eller rasteområder i det skovklædte område ca. 80 m øst for forbindelsesvejen, og at mulige yngle- og rasteområder var blevet behandlet, som om de faktisk var yngle- og rasteområder.

MFKN fandt, at kommunen ikke havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at projektet ikke ville påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for de ni registrerede flagermusarter i området i forhold til støjpåvirkningen ved nedramning af spuns.

MFKN havde lagt vægt på, at der ikke var foretaget en vurdering af, om støjen i anlægsfasen fra nedramning af spuns ville kunne påvirke yngle- og rasteområder for flagermus.

Driftsfasen

Et flertal (6 ud af 7 medlemmer) fandt i øvrigt, at kommunen havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at projektets øvrige dele ikke ville påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for de ni registrerede flagermusarter i området.

Flertallet havde i vurderingen lagt vægt på, at der i overensstemmelse med retningslinjerne i Vejdirektoratets vejledning om flagermus og større veje var gennemført flagermusundersøgelser i de anførte perioder, og at der både var foretaget besigtigelse i dagtimerne, undersøgelser med automatiske detektorer og gennemgang af området med håndholdt flagermusdetektor. Det var på den baggrund fastlagt hvor i området, der var yngle-

og rasteområder for flagermus, eller potentielle yngle- og rasteområder, ligesom væsentlige ledelinjer og fourageringsområder af betydning for yngle- og rasteområdernes økologiske funktionalitet var fastlagt.

Mindretallet (1 ud af 7 medlemmer) fandt, at kommunen i forhold til støj i driftsfasen ikke havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at projektet ikke ville kunne påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for de ni registrerede flagermusarter i området.

Mindretallet havde lagt vægt på, at kommunen ikke havde taget stilling til de enkelte flagermusarters habitatkrav eller differentieret mellem arternes hørelsesmæssige sensitivitet, og at der ikke var et tilstrækkeligt grundlag for at konkludere, at der ikke var nogen påvirkning i driftsfasen.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 5. december 2022, afgørelse i klagesag om Horsens Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 2017-34 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 22/02446 m.fl.

2.9. Afgørelse af 22. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Byudvikling af ca. 5,2 ha, Stejlepladsen, Københavns Kommune. Projektet bestod af en bydel med primært boliger og en daginstitution på i alt 72.000 etagemeter. Der kunne bygges i tre til seks etager med en maksimal bygningshøjde på 24 m. Der skulle ligeledes etableres en parkeringskælder.

Undersøgelserne: Der blev foretaget undersøgelser af bygninger og træer i området. Bygninger som skulle nedrives, blev undersøgt for flagermus den 11. februar 2020. Bygningerne blev besigtiget på ydersiden efter ekskrementer på gavlen og mulige indflyvningssteder. Indefra var bygningerne besigtiget på tilgængelige steder for at kortlægge overvintringssteder eller overvintrende flagermus samt spor fra tidligere sæsoner. Undersøgelsen tog udgangspunkt i steder, som var tilgængelige, og blev foretaget uden at nedtage tagplader og lignende. Det, der blev eftersøgt, var insektvinger fra eksempelvis sommerfugle og lignende, ekskrementer i bunker og døde flagermus. Der blev også foretaget undersøgelser af andre bygninger, som ikke skulle nedrives, efter samme metode ovenfor, hos en autoophugger samt nogle selskabslokaler.

I forbindelse med besigtigelsen fandt man ikke egnede levesteder for flagermus i form af ældre træer, løs bark, hulheder og sprækker, som flagermus kunne opholde sig i. De træer, der var i området, var overvejende yngre træer, mens der fandtes enkelte mellemstore træer i randzonen.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af projektets påvirkning af bilag IV-arter af flagermus.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at der var foretaget en undersøgelse af træerne i området, og at der i den forbindelse ikke var fundet træer, som var egnede som yngle- eller rasteområder for flagermus. Nævnet havde desuden lagt vægt på, at der var foretaget undersøgelser af de bygninger i projektområdet, som skulle nedrives, og som potentielt kunne være yngle- eller rasteområder for flagermus, og at der ved undersøgelserne ikke blev fundet spor efter flagermus, der kunne indikere, bygningerne udgjorde yngle- eller rasteområder. Nævnet bemærkede, at de foretagne undersøgelser efter nævnets opfattelse var tilstrækkelige til at fastslå, at projektet ikke ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- eller rasteområder for flagermus.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 7. juli 2022, afgørelse i klagesag om Københavns Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 5 og lokalplan nr. 600 med tilhørende miljørapport og sammenfattende redegørelse, sagsnr. 21/03691 m.fl.

2.10. Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Etablering og drift af et solcelleanlæg på ca. 81 ha.

Undersøgelserne: Der var indsamlet viden fra offentlige datasamlinger, der var tilgængelige på Danmarks Miljøportal, samt data fra DOF-basen. Den tilgængelige viden om udbredelsen af truede og beskyttede arter i Danmark var desuden gennemgået, herunder det generelle kendskab til bilag IV-arternes udbredelse i Danmark samt relevante resultater af det nationale overvågningsprogram med delprogram for terrestriske naturtyper og arter. Der henvises i fodnoterne hertil til Håndbog om arter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning, Aarhus Universitet, Dansk pattedyr atlas, Gyldendal, samt NOVANA-overvågningen.

Derudover blev disse informationer suppleret med data fra en ekstensiv feltbesigtigelse af projektområdet den 23. marts 2021. Formålet med feltbesigtigelsen var bl.a. at vurdere bilag IV-arter. Der blev udarbejdet et notat over besigtigelsen dateret den 8. april 2021, som var vedlagt miljøkonsekvensrapporten.

Der blev ved feltbesigtigelsen den 23. marts 2021 foretaget besigtigelse af arealer og bygninger i området i forhold til en overordnet vurdering af naturværdier og potentiale som levested for bilag IV-arter. Inden besigtigelsen blev arealer til besigtigelse udpeget ud fra luftfotos. I alt 16 lokaliteter blev undersøgt, herunder blandt andet bygninger og grupper af større træer mhp. at vurdere, om de potentielt kunne udnyttes af flagermus som yngle- og rastelokaliteter.

Om besigtigelse af bygninger i projektområdet fremgik det, at der ikke blev fundet flagermus eller spor af flagermus. Der kunne dog potentielt være hulheder under tag/mellem tag og loft, idet det ikke var muligt at besigtige disse som følge af manglende adgangsmuligheder for besigtigelsen.

I forhold til træer ved bygningerne i projektområdet fremgik det af notatet, at alene en række poppeltræer ved den ene ejendom rummede hulheder. Alle hulhederne blev undersøgt nærmere, men rummede ikke flagermus eller tegn på tidligere forekomster af flagermus. Ejendommens øvrige træbevoksning bestod af mindre og yngre træer, der ikke rummede hulheder med vurderet potentiel værdi som levested for flagermus.

Der blev på en anden ejendom fundet to træer med hulheder, hvoraf det ene træ blev vurderet som et egnet levested for flagermus, hvorimod det andet træ vurderes at have begrænset værdi for flagermus.

Inden for projektområdet fandtes flere høje og veludviklede læhegn, hvortil der flere steder langs projektets afgrænsning fandtes tilstødende skovbryn, der kunne udgøre fourageringslokaliteter og ledelinjer for flagermus.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at kommunen i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for arter af flagermus.

Nævnet havde i forhold til oplysningsgrundlaget lagt vægt på, at kommunens vurdering var baseret på viden fra offentlige datasamlinger, viden om arterne og deres udbredelse, ligesom der var lavet en konkret besigtigelse af projektområdets træer og bygninger med henblik på at klarlægge, om de udgjorde yngle- eller

rasteområder for flagermus. Efter nævnets opfattelse var de foretagne undersøgelser tilstrækkelige til brug for vurderingen af, om det konkrete projekt for opstilling og drift af solcelleanlægget ville medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- eller rasteområder for flagermus. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at der ikke kunne stilles krav om, at der blev anvendt bestemte data eller undersøgelser ved en miljøkonsekvensrapport.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 29. november 2022, afgørelse i klagesag om Aalborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan 5-9-110 og kommuneplantillæg 5.032 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 22/05865 m.fl.

2.11. Afgørelse af 27. oktober 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til 3 vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune, sagsnr. 20/04068

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Etablering af 3 vindmøller på 149,9 m ved Tolstrup, Viborg Kommune. Området omfattede et areal på 7 ha, omgivet af åbne marker der anvendes til landbrugsdrift. Viborg Kommune havde ikke stillet krav om vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen, men bygherre indsendte under klagesagen en tilkendegivelse om, at justere driften af alle tre vindmøller ved fastsættelse af driftsstop.

Undersøgelserne: Der blev i efteråret 2018 gennemført en konkret flagermusundersøgelse, ligesom området blev gennemgået af en fagperson.

Undersøgelsen blev foretaget over to nætter i perioden fra den 15. til den 19. september 2018 med syv stationære flagermusdetektorer og i perioden fra den 15. til den 18. september 2018 med to gennemgange med håndholdt flagermusdetektor i overensstemmelse med Naturstyrelsens forvaltningsplan for flagermus. Efter frasortering af støjoptagelser blev der registreret 5.194 identificeringer af flagermus.

Der blev registreret syv arter, hvoraf seks var almindelige. Fem optagelser var med damflagermus. Langt de fleste registreringer kom fra en have og levende hegn der sandsynligvis fungerede som fourageringssted og ledelinje, når dyrene var på træk i sensommeren. Kun 0,7 % af registreringerne kom fra de åbne marker, hvor projektet planlægges etableret. Der fandtes høj og tidlig aktivitet ved en ejendom, og der kunne være et dagrastested for dværgflagermus på ejendommen enten i bygningerne eller i træer i haven.

Der blev udarbejdet en supplerende undersøgelse af flagermus foretaget henover to nætter den 25.-26. juni og den 2.-3. juli 2019 med syv stationære detektorer (hvoraf seks var fungerende) suppleret med en håndholdt detektor i overensstemmelse med Naturstyrelsens forvaltningsplan for flagermus (2013). Der blev registreret 1.015 identificeringer af flagermus.

Der blev registreret syv arter, hvoraf seks var almindelige. Fem optagelser var af damflagermus. Langt de fleste registreringer kom fra en have og levende hegn, der sandsynligvis fungerede som fourageringssted og ledelinje for flagermus om sommeren. Kun 1,6 % af registreringerne kom fra de åbne marker, hvor projektet planlægges etableret. Der fandtes ingen tegn på ynglekolonier i området. Der var tidlig aktivitet af dværgflagermus ved skovkanten, men ingen tidlig udflyvning ved ejendommen, hvilket ellers kunne have indikeret en ynglekoloni ved ejendommen.

MFKNs afgørelse:

MFKN henviste til, at det af flagermusundersøgelsen fra 2018 fremgik, at der i undersøgelsesperioden blev foretaget i alt 1705 registreringer ved detektor MO7, som var placeret ved læhegnet knap 100 m sydøst for den midterste mølle, og i alt 3166 registreringer ved detektor MO15, som var placeret ved haven ca. 500 m nord for mølleområdet. Det sås endvidere, at læhegnet ved placeringen af detektor MO7 endte ved det nærliggende

vandløb, hvor der ville være vingeoverslag fra den midterste vindmølle. Vandløbet løb mod nordvest i retning af haven nord for mølleområdet, hvorfra afstanden til vandløbet var knap 150 m over åben mark.

MFKN lagde på baggrund af miljøkonsekvensrapporten og flagermusundersøgelsen til grund, at haven nord for projektområdet udgjorde et potentielt yngle- eller rasteområde for flagermus og at læhegnet knap 100 m sydøst for den midterste mølle udgjorde en potentiel ledelinje. Nævnet vurderede endvidere, at vandløbet udgjorde en potentiel ledelinje i forlængelse af læhegnet.

MFKN fandt, at Viborg Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige yngle- eller rasteområder for flagermus. Nævnet havde lagt vægt på, at § 25-tilladelsen var meddelt på baggrund af miljøkonsekvensrapportens vurderinger, hvor det konkluderes, at vindmølleprojektet ikke ville få væsentlige negative konsekvenser for bl.a. bilag IV- arter. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at miljøkonsekvensrapportens vurderinger i forhold til flagermus byggede dels på et generelt estimat af risikoen for flagermusdødsfald (2-9 flagermusdødsfald pr. år), dels på den konkrete flagermusundersøgelse fra 2018. Nævnet fandt i den forbindelse ikke grundlag for at antage, at den økologiske funktionalitet af haven som potentielt yngle- eller rasteområde nord for projektet kunne blive negativt påvirket ved forstyrrelse af ledelinjer i form af læhegnet og vandløbet. Nævnet havde lagt vægt på, at mindsteafstanden mellem haven og ledelinjen i form af vandløbet var knap 150 m over åben mark.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 8. juli 2022, afgørelse i klagesag om Viborg Kommunes miljøvurdering af lokalplan nr. 514 og kommuneplantillæg nr. 32, sagsnr. 20/04067.

2.12. Afgørelse af 2. september 2022, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller øst for Blåhøj i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 22/02601

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Ophævelse og hjemvisning (men ikke pga. flagermus/bilag IV).

Projektet: 3 vindmøller øst for Blåhøj med en totalhøjde på maksimalt 167,5 m. Ikast-Brande Kommune havde i § 25-tilladelsen stillet vilkår om driftsstop på alle vindmøllerne.

Undersøgelserne: Det fremgik af undersøgelsen, at der ikke fandtes potentielle yngle- eller rasteområder for flagermus helt lokalt omkring vindmøllerne, da der ikke var gamle og store træer med hulheder i området. Det var derimod sandsynligt, at der på og omkring gårdene i området fandtes yngle- eller rasteområder for flagermus. Afstanden fra møllerne til den nærmeste gård var 500 m.

Der blev gennemført undersøgelser i og omkring planområdet i to undersøgelsesrunder i henholdsvis slutningen af juni og september 2020. Undersøgelserne blev gennemført på datoerne 23.-30. juni 2020 og 17.-22. september 2020, og de pågældende nætter var der gode vejrforhold for flagermusregistreringer, dvs. høj temperatur og lav vindhastighed. Undersøgelsesrunderne dækkede to sæsoner, henholdsvis sommerperioden, hvor flagermusene yngler, og efteråret, hvor de unge individer flyver ud fra ynglelokaliteterne, og de voksne individer også er mindre stedfaste.

Ved hver runde blev der opsat otte fastmonterede flagermusdetektorer, der registrerede al flagermusaktivitet gennem 6-8 nætter, i tidsrummet fra en halv time før solnedgang til en halv time efter solopgang. Den 30. juni blev der endvidere gennem nogle timer foretaget manuel gennemlytning i oplandet inden for 2 km fra vindmølleområdet for at sikre en dækkende registrering. Der blev undersøgt for flagermus på de potentielt bedste lokaliteter ved læhegn, skovbryn, søer og ved gårde.

I perioden 23.-30. juni var der i alt 2.372 registreringer af flagermus, mens der i perioden 17.-22. september var i alt 1.422 registreringer af flagermus.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte Ikast Brande Kommunes vurdering for så vi angik miljøkonsekvensrapportens beskrivelse af projektets påvirkning af bilag IV arter af flagermus.

MFKN havde lagt vægt på, at der i forbindelse med projektet var foretaget en flagermusundersøgelse i 2020. Nævnet bemærkede herved, at undersøgelsen var foretaget i perioden 23. juni til den 30. juni og den 17. september til den 22. september. Den første undersøgelsesperiode var inden for de i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperioder. Undersøgelsesperioden i september lå dog lige efter den i forvaltningsplanen anbefalede periode. Det fremgik derudover, at projektområdet og det omkringliggende område var åbent landbrugsland med god afstand til skovarealer og arealer med åbne vandflader, samt at flagermusaktiviteten i området generelt var lav.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 25. april 2022, afgørelse i klagesag om Ikast-Brande Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 42 og lokalplan nr. 314 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 21/12044 m.fl.

2.13. Afgørelse af 27. april 2022, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af 11 vindmøller i Jammerbugt Kommune og Ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 19/00750 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Etablering af 11 vindmøller på op til 150 m ved Nørre Økse Sø, Jammerbugt Kommune, samt nedtagning af 23 vindmøller med en højde på 70 m. Kommunen havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen. Bygherre indsendte under klagesagen en erklæring om, at der ville blive fastsat driftsstop på 2 ud af 11 vindmøller.

Undersøgelserne: Der blev i forbindelse med projektet gennemført feltundersøgelser til vurdering af vindmøllernes effekt på flagermus i perioderne fra den 19. juli til den 26. juli 2016 og fra den 16. august til den 23. august 2016. Der blev anvendt fire stationære flagermusdetektorer, som automatisk registrerede og optog kaldende flagermus fra solnedgang til solopgang. Vejrforholdene var ifølge undersøgelsesnotatet velegnede til flagermusenes fouragering. Detektor 1 blev placeret i åbent agerland, detektor 2 ved et levende hegn, detektor 3 i åbent agerland nær et § 3-beskyttet vandløb og detektor 4 ved vandhullerne i den nordøstlige del af området.

Ved undersøgelsen i juli blev der registreret 1.909 flagermuskald, og i august blev der registreret 1.549 flagermuskald, hvoraf der blev registreret henholdsvis 1.448 og 874 flagermuskald ved naturområdet nord for projektområdet. Der blev i begge perioder registreret seks flagermusarter. I juli var flagermusene i området mest aktive i perioden fra kl. 23:00 til 02:00, mens de i august var mest aktive fra kl. 22:00 til 00:00. Der blev registreret flest flagermus ved levende hegn og vandhuller, mens der var meget lavere flagermusaktivitet i det åbne agerland.

Der blev desuden lavet en registrering med håndholdt detektor omkring de fleste ejendomme inden for projektområdet den 26. juli 2016. Der blev lyttet efter flagermus i 15 minutter ved hver bygning, og der blev ikke registreret flagermus ved bygningerne med den håndholdte detektor.

Der blev i 2019 lavet en opfølgende flagermusundersøgelse på baggrund af anbefalingerne om efterfølgende monitoring i flagermusundersøgelsen fra 2016.

Der blev ved denne undersøgelse opstillet en stationær flagermusdetektor ved hver af de aktuelle mølleplaceringer. For at få en bedre forståelse af, hvordan det levende hegn ved mølle nr. 11 fungerede som

ledelinje og fourageringsområde for flagermus, blev der ligeledes opstillet en detektor ved mølle nr. 10. I yngleperioden blev der i 2019 registreret flagermusaktivitet i perioden 22. juni til 26. juni samt i perioden 2. august til 6. august. I unge- og træktiden 2019 blev der registreret flagermusaktivitet i perioden 22. august til 26. august samt i perioden 13. september til 17. september. Der blev desuden gennemført registrering med håndholdt detektor i forbindelse med opsætning og nedtagning af de stationære detektorer. Derudover blev det levende hegn ved mølle nr. 11 gennemgået med håndholdt detektor den 2. august 2019 i tidsrummet fra kl. 22.30 til 23.30, hvor der blev foretaget 74 flagermusregistreringer, herunder 12 af myotis-arter.

Ved undersøgelserne i yngleperioden blev der registreret ni forskellige flagermusarter. I unge- og træktiden blev der registreret otte forskellige flagermusarter. Den højeste aktivitet blev registreret først i yngleperioden ved møllerne nr. 10 og 11, hvor begge detektorer stod nær de levende hegn. Det fremgik endvidere, at flagermusene i begyndelsen af unge- og træktiden var mest aktive i de første timer efter solnedgang.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Jammerbugt Kommune ikke i tilstrækkeligt omfang havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for flagermus, når vindmøllerne nr. 10 og 11 var i drift. Nævnet konstaterede, at alle flagermusarter, der findes i Danmark, er oplistet på bilag IV i habitatdirektivet.

Ved vurderingen havde nævnet lagt vægt på, at der ved flagermusundersøgelsen fra 2016 var registreret seks forskellige flagermusarter i nærhed af projektområdet i yngleperioden og i efteråret. Nævnet havde lagt til grund, at der ved undersøgelsen var opstillet en detektor ved naturområdet nord for projektområdet, en detektor ved læhegn og to detektorer på åben mark.

Nævnet havde yderligere lagt vægt på, at der var foretaget endnu en flagermusundersøgelse i 2019, som havde til formål at klarlægge forekomsten af flagermus i forhold til levende hegn og danne grundlag for den fremtidige monitoring. Der blev ved undersøgelsen registreret ni forskellige flagermusarter i yngleperioden og otte arter i unge- og træktiden.

I forlængelse heraf havde nævnet lagt vægt på vindmøllernes placeringer i forhold til områdets karakter. Nævnet havde i den sammenhæng lagt vægt på, at vindmøllerne var opstillet i nærheden af områder med flere søer og mindre skovområder samt ejendomme og gårde med bevoksning, som lå nordøst og sydøst for projektområdet.

Nævnet lagde i øvrigt vægt på, at flagermusene ifølge undersøgelsen fra 2019 både i yngle- og rasteperioden var mest aktive i de første timer efter solnedgang, hvilket indikerede, at flagermusene opholdt sig inden for en relativt kort afstand fra projektområdet.

På den baggrund vurderede nævnet, at kommunen ikke havde oplyst sagen tilstrækkeligt til med den fornødne sikkerhed at kunne udelukke, at områderne nord og syd for projektområdet udgjorde faktiske yngle- eller rasteområde for flagermus.

I forlængelse heraf havde nævnet lagt vægt på, at vindmøllerne nr. 10 og 11 var placeret tæt på et læhegn, som efter nævnets vurdering kunne tjene som en yderst central ledelinje for flagermus mellem de to potentielle yngle- og rasteområder nord og syd for projektområdet og ud til egnede fourageringsområder. At læhegnet ved vindmøllerne nr. 10 og 11 faktisk blev benyttet som ledelinje, var bekræftet i flagermusundersøgelsen fra 2019.

Nævnet fandt i den forbindelse, at den efter VVM- tilladelsen forudsatte afstand fra vindmøllerne nr. 10 og 11 til nærmeste læhegn på mindst 50 m ikke var tilstrækkelig til at forhindre flagermus i at fourage ved møllerne og derved risikere kollision. Nævnet henviste til, at flagermus ifølge forvaltningsplanen tiltrækkes af insekter ved møllerne og derfor kan jage insekter op ad mølletårne. Det fremgik endvidere af forvaltningsplanen, at erstatningsnatur skal etableres mindst 100 m fra et anlægsprojekt. Nævnet bemærkede, at ledelinjer ikke anses

som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kan blive negativt påvirket, hvis der sker en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer. Nævnet henviste til EU-Domstolens praksis vedrørende habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, hvorefter beskyttelsen af yngleområder for bilag IV-arter også gælder aktiviteter omkring yngleområdet, hvis aktiviteterne medfører, at bilag IV-arter ikke vil besøge yngleområdet længere, og begrebet ”yngeområde” derfor også omfatter områdets omgivelser, når omgivelserne er nødvendige for, at bilag IV-arter kan yngle med succes.

På den baggrund vurderede nævnet ligeledes, at vilkåret om fjernelse af læhegn ikke var tilstrækkeligt til at udelukke muligheden for drab af flagermus. Derudover fandt nævnet, at Jammerbugt Kommune uden fyldestgørende oplysninger om potentielle yngle- eller rasteområde for flagermus ikke med tilstrækkelig sikkerhed kunne udelukke, at fjernelse af større dele af læhegnet ved vindmøllerne nr. 10 og 11 (f.eks. op til den i forvaltningsplanen generelt anbefalede afstand på 100 m) ville beskadige den økologiske funktionalitet af det formodede yngle- eller rasteområde for flagermus nordøst for projektområdet.

MFKN fandt desuden, at der ved udfærdigelsen af undersøgelser og fastsættelsen af de fornødne afværgeforanstaltninger af hensyn til flagermus fortsat bør tages udgangspunkt i forvaltningsplanen for flagermus, uanset at der som anført af klager var foreslået andre undersøgelsesmetoder og afværgeforanstaltninger i en rapport fra DCE.

For med den fornødne sikkerhed at begrænse de skadelige virkninger af anlægget fandt nævnet med udgangspunkt i forvaltningsplanen, at vilkårene 6 og 7 i VVM-tilladelsen om afværgeforanstaltninger skulle ændres.

Nævnet ændrede vilkår nr. 6 og 7 til følgende:

6) Der skal fjernes levende hegn omkring vindmøllerne 3 og 4, som en afværgeforanstaltning for flagermuskollisioner. Som compensation skal der plantes nye hegn i en passende afstand fra møllerne.

7) Vindmøllerne 10 og 11 omfattes af vilkår om driftsstop. Vindmøllerne skal slukkes ved lave vindhastigheder (under 6 m/s målt i møllehusets højde) i perioder, hvor store insektsamlinger forekommer ved vindmøllerne (dvs. fra solnedgang til solopgang i perioden fra 15. juli til 15. oktober)

MFKN havde i den forbindelse noteret sig bygherres erklæring om, at der til sikring af områdets eventuelle flagermusbestande ville blive gennemført driftsstop på bl.a. vindmøllerne nr. 10 og 11.

MFKN bemærkede desuden, at driftsstop, som fastsættes efter retningslinjerne i forvaltningsplan for flagermus, efter nævnets opfattelse er egnet til at afværge drab af flagermus samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle- og rasteområder i relation til habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a og d. Nævnet bemærkede endvidere, at vilkåret om driftsstop medførte, at der ikke var behov for at fjerne dele af den yderst centrale ledelinje ved vindmøllerne nr. 1 og 11, hvorved det ligeledes blev sikret, at områdets økologiske funktionalitet ikke beskadiges.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 27. april 2022, afgørelse i klagesag om Jammerbugt Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 16-001 med tilhørende miljørapport og sammenfattende redegørelse, sagsnr. 19/00749.

2.14. Afgørelse af 1. april 2022, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune og stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune, sagsnr. 20/13038

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Etablering af 6 vindmøller ved Hallendrup i Favrskov Kommune med en totalhøjde på maksimalt 149,9 m i to forskudte rækker. Der skulle samtidig nedtages 4 eksisterende vindmøller. Favrskov Kommune havde ikke i § 25-tilladelsen stillet vilkår om driftsstop, men bygherre indsendte under klagesagen et forslag om driftsjustering således, at der i en indkøringsperiode blev foretaget driftsjustering fra solnedgang til to timer efter solnedgang, når vindhastigheden var under 5-6 m/s, og temperaturen var over 10 grader i perioden 15. juli til 15. oktober, og at der blev gennemført en supplerende overvågning af flagermusaktiviteten ved møllerne.

Undersøgelserne: Der blev gennemført en flagermusundersøgelse i 2014 i forbindelse med et tidligere projektforslag med tre nye vindmøller. Undersøgelsen blev således gennemført på et tidspunkt, hvor der i forvejen var opstillet 4 vindmøller i området.

Der blev gennemført en undersøgelse af flagermusaktiviteten i og omkring området ved den sydlige møllerække i flagermusenes yngletid i sommerperioden og i spredningstiden om sensommeren. Undersøgelsen blev foretaget i perioden den 7. juli til den 9. juli 2014 og perioden den 9. til 10. september 2014. I juli blev der registreret vandflagermus, sydflagermus, pipistrelflagermus samt dværgflagermus, og i september blev der registreret vandflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, pipistrelflagermus samt dværgflagermus. Kvantitativt blev der registreret langt størst flagermusaktivitet ved den sydligst placerede detektor primært bestående af sydflagermus i yngletiden og dværgflagermus i spredningstiden.

I VVM-redegørelsen (som blev udarbejdet i 2019) indgik desuden et kort over aflyttede lokaliteter og registrerede flagermus samt en oversigt over artsfordelingen af flagermus baseret på alle registreringer fra en fastmonteret flagermusdetektor placeret i den sydlige del af opstillingsområdet.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at VVM-redegørelsen indeholdt en tilstrækkelig beskrivelse og vurdering af projektets forventede påvirkning forhold til flagermus.

Ved vurderingen havde MFKN blandt andet lagt vægt på, at der i forbindelse med projektet var foretaget en flagermusundersøgelse i 2014 ved placeringen af den sydlige møllerække. Nævnet bemærkede herved, at undersøgelsen blev foretaget i perioden 7. juli til den 9. juli og den 9. september den 10. september, hvilket var inden for de i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperioder. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at det i VVM-redegørelsen med henvisning til denne undersøgelse var konkluderet, at der med en placering i åbent landbrugsland af den sydlige møllerække med fravær af egnede ynglelokaliteter tæt på møllerne og de meget små til moderate registrerede forekomster af flagermus ikke ville være væsentlige konflikter mellem møllerne og flagermus. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at det i VVM-redegørelsen vurderes, at konklusionerne på baggrund af landskabet i den nordlige del af projektområdet samt det generelt lave registrerede aktivitetsniveau af flagermus også var gældende for det aktuelt ansøgte projekt hvor de eksisterende fire vindmøller ved Hallendrup udskiftes med tre nye og større møller i den nordlige møllerække.

MFKN fandt desuden ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af, at flagermusundersøgelsen fra 2014 også udgjorde et tilstrækkeligt grundlag for vurderingen af det aktuelle projekt. Det gjaldt uanset det af klager anførte om øget bevoksning bl.a. i læbæltet ved den nordlige møllegruppe. Nævnet havde i den sammenhæng lagt vægt på, at alle møller som anført af bygherre blev

opstillet i åbne landskaber, med god afstand til skove, fugtige områder og væsentlige læhegn, idet læhegnet nærmest den nordlige møllegruppe var placeret ca. 180 m øst for møllerne.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 2. december 2021, Afgørelse i klagesag om Favrskov Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 379 og kommuneplantillæg nr. 9, Vindmøller ved Hallendrup, sagsnr. 20/09583.

2.15. Afgørelse af 10. december 2021, Stadfæstelse af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller ved Rendbæk Øst i Jammerbugt Kommune, sagsnr. 21/06969 m.fl. Nævnsafgørelse.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Opførelse af 15 vindmøller med en højde på 150 m ved Rendbæk Øst i Jammerbugt Kommune. Der blev samtidig nedtaget 12 vindmøller, som var placeret ca. 1 km vest for projektområdet. Jammerbugt Kommune havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.

Undersøgelserne: Det blev foretaget en flagermusundersøgelse i 2014, hvor der blev foretaget en lytteundersøgelse for flagermus i vindmølleområdet. Undersøgelsen blev foretaget ud fra forvaltningsplanen for flagermus.

Undersøgelsen blev foretaget med lytteudstyr i nætter med gode vejrforhold i form af både stationære og håndholdte detektorer. De stationære detektorer havde været placeret på forskelligartede lokaliteter i projektområdet, hvor det erfaringsmæssigt var sandsynligt at møde flagermus, samt i områder hvor sandsynligheden herfor var mindre. Detektorerne havde været placeret ved vandhuller, langs en å og grøfter samt ved træbevoksninger og skovkanter, som også husede mange insekter og derfor ville tiltrække fouragerende flagermus. Endvidere havde flere stationære detektorer været placeret på åben mark og i nærhed af en eller flere af de planlagte vindmøllerplaceringer.

Lytningen for flagermus blev foretaget i nätterne i yngleperioden fra den 23.-26. juni 2014 med ti stationære flagermusdetektorer og gennemgang med håndholdte detektorer i nätterne den 23.-24. juni og den 25.-26. juni 2014. Videre blev området undersøgt om natten den 16.-17. juli 2014 med ti stationære flagermusdetektorer og to gennemgange med to håndholdte flagermusdetektorer den 16.-17. juli 2014. Ydermere blev der i perioden 29. juni - 2. juli 2014 foretaget ekstra lytning med to stationære flagermusdetektorer placeret ved Store Vildmose, idet det blev undersøgt, hvorvidt der var mulige kolonier i de løvtræer, der gennem en årrække var selvsået i Store Vildmose.

Der blev desuden foretaget lytning i træperioden i efteråret om natten den 25.-26. august 2014 samt om natten den 9.-10. september 2014 med ti stationære flagermusdetektorer og to gennemgange med to håndholdte flagermusdetektorer.

Ved undersøgelsen blev der registreret i alt 5.672 lydfiler med flagermus, efter at diverse støjfiler var frasorteret. Dette kunne dog ikke oversættes til antal flagermus, idet et enkelt individ kunne give et stort antal registreringer over en periode. Registreringerne af flagermus var fordelt på otte arter.

De fleste registreringer af flagermus var sket ved naturtypen sø, hvor over 75 % af alle registreringer var sket. Sommerperioden udgjorde de fleste registreringer (5.014 lydfiler), hvor de fleste registreringer var sket ved den stationære detektor placeret ved den planlagte vindmølle nr. 11 og den nærliggende sø. Den generelt større forekomst af observationer om sommeren skyldtes, at de stationære flagermusdetektorer havde lavet lydoptagelser over flere nætter sammenlignet med efterårsperioden. I efterårsperioden var der registreret i alt 658 lydfiler, hvor der var sket flest registreringer af flagermus ved den stationære detektor vest for vindmølle

nr. 13 mod åen. Der blev ved åen også observeret relativ stor aktivitet af vand- og dværgflagermus. Dertil kom, at der ved lysninger i den tilgroede del af Store Vildmose blev observeret en aktivitet af hovedsagelig dværgflagermus.

I flagermusundersøgelsen blev det vurderet, at resultaterne af observationerne i både sommer- og efterårsperioden viste en relativ beskeden bestand af flagermus generelt i området, men med en vis bestand ved søerne i området.

Undersøgelsen kunne ikke bekræfte yngle- eller rasteforekomster ved projektområdet, nærområdet eller i de undersøgte områder for Store Vildmose.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

MFKN (alle 7 medlemmer) fandt, at Jammerbugt Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for flagermus. Nævnet havde lagt vægt på, at kommunens vurdering var baseret på en konkret flagermusundersøgelse foretaget i overensstemmelse med retningslinjerne i forvaltningsplan for flagermus, herunder at undersøgelsen var foretaget inden for de i forvaltningsplanens anførte undersøgelsesperioder. Det fremgik af VVM-redegørelsen og den bagvedliggende flagermusundersøgelse, at der var foretaget flere lytninger i og omkring projektområdet i sommer- og efterårsperioden med både stationære og håndholdte detektorer med konkrete oplysninger om bl.a. beliggenhed og antal registrerede flagermus fordelt på arter.

MFKN bemærkede i den forbindelse, at der ikke var grundlag for, at området vest for projektområdet ved åen udgjorde et særligt "nøglehabitat" i forvaltningsplanens forstand, hvorfor der endvidere ikke burde være foretaget undersøgelse for flagermus i foråret i april-maj ifølge forvaltningsplanen. Nævnet havde lagt vægt på, at der ikke var oplysninger eller indikationer om, at området var en speciel lokalitet, som var karakteriseret af en tidlig insektproduktion af særlig betydning for flagermus.

MFKN havde desuden lagt vægt på, at der ikke var registreret en høj aktivitet af flagermus i området, og at der ikke var yngle- og rasteområder i nærheden af projektområdet eller i de øvrige undersøgte områder, herunder Natura 2000-område nr. 12 Store Vildmose.

Endelig bemærkede MFKN, at kollision mellem flagermus og vindmøller var inddraget i oplysningsgrundlaget og måtte anses for tilstrækkeligt belyst i VVM-redegørelsen.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 10. december 2021, afgørelse i klagesag om Jammerbugt Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 23-008 og kommuneplantillæg nr. 15, Vindmøller, Rendbæk Øst, Pandrup med tilhørende miljørapport, 21/06963 m.fl.

2.16. Afgørelse af 15. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse (VVM-tilladelse) til 3 vindmøller og 12 ha solceller ved Marsvinslund i Silkeborg Kommune, sagsnr. 21/00640 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af 3 vindmøller med en totalhøjde på 142,5 m og 12 ha solceller ved Marsvinslund i Silkeborg Kommune. Silkeborg Kommune havde stillet vilkår om driftsstop på 2 ud af 3 vindmøller i § 25-tilladelsen.

Undersøgelserne: Der blev udført flagermusundersøgelser i 2013 og i 2019. Der blev i forbindelse med flagermusundersøgelserne udarbejdet en feltrapport dateret 10. april 2015 og et notat om forekomst af flagermus i forhold til levende hegn dateret 5. juni 2019.

Det fremgik af feltrapporten fra 2015, at der blev opsat stationære flagermusdetektorer på tre lokaliteter i flagermusenes yngletid og tre lokaliteter i efteråret. I yngleperioden blev der registreret flagermusaktivitet gennem nætterne i perioden 1. til 10. august 2013. I efterårsperioden blev der registreret flagermusaktivitet gennem nætterne 11. til 20. september 2013. Der var gode vejrforhold for flagermusregistreringer med høj temperatur og lav vindhastighed. I perioden den 9. til 10. august og den 16. til 17. september 2013 blev der desuden foretaget en manuel lytning med håndholdt detektor i projektområdet og omkringliggende områder.

Ved undersøgelserne i yngleperioden blev der registreret ni flagermusarter i området omkring vindmøllerne. I efteråret blev der registreret 6 flagermusarter. Den største aktivitet var langs læhegn, skovkant og de gamle træer ved hovedbygningerne på Marsvinslund. Det fremgik endvidere, at resultaterne af observationerne i både yngle- og efterårsperioden viste en stor aktivitet af flagermusarterne i området. Antallet af arter registreret i yngleperioden måtte anses som en stor diversitet for en lokalitet i Midtjylland.

Det fremgik, at den relative store artsvariation i yngleperioden og lidt mindre artsvariation om efteråret indikerede, at området og specielt de læhegn og skovområder i nærområdet var yderst attraktive for fouragerende flagermus, herunder enkelte damflagermus. Der blev under feltarbejdet ikke fundet ynglekolonier i området.

Derudover fremgik det af feltrapporten fra 2015, at der blev analyseret 1.446 lydoptagelser i efterårsperioden og 837 lydoptagelser i efterårsperioden. Det fremgik desuden, at der blev analyseret otte lydoptagelser af damflagermus, fordelt på syv optagelser i yngleperioden og én optagelse i efterårsperioden. De udgjorde således 5,5 promille af de samlede optagelser. Endvidere fremgik det, at optagelserne om sommeren alle blev lavet mindst halvanden time efter solnedgang og senest halvanden time før solopgang. Det tydede på, at der ikke var ynglekolonier nær projektområdet, da man ellers ville forvente at finde dem nærmere på sol op- og nedgangstider. Endeligt fremgik det, at der ingen intakte ynglekolonier var om efteråret, og at den ene registrerede damflagermus måtte betragtes som en strejfer.

Det fremgik af notatet dateret 5. juni 2019, at undersøgelsen skulle påvise forskelle i flagermusenes aktivitetsniveau ved mølleplaceringer tæt på levende hegn og på åben mark. Det fremgik endvidere, at der blev opsat fire flagermusdetektorer, hvoraf to var placeret ved levende hegn, en ved den midterste mølle på åben mark (43 m fra læhegnet), og en mellem det levende hegn og den midterste mølles placering (25 m fra læhegnet). Der blev registreret fra solnedgang i perioden 25. maj 2019 til 3. juni 2019.

Der blev i hele perioden registreret 363 flagermusoptagelser, og at det var tydeligt, at flagermusene holdt sig tæt til de levende hegn, og at tætheden faldt meget hurtigt med afstanden til de levende hegn. Detektoren, der var placeret 43 m fra det levende hegn, registrerede blot én flagermusoptagelse i løbet af hele perioden, og den detektor der var placeret 25 m fra det levende hegn, registrerede tre flagermusoptagelser i perioden. De to detektorer, der var placeret ved det levende hegn, registrerede henholdsvis 113 og 219 flagermusoptagelser i løbet af undersøgelsesperioden. Det blev på den baggrund konkluderet, at det ville rumme mindst risici for flagermus, hvis møllerne blev placeret på åben mark, selv om placeringen var tæt på levende hegn, som havde værdi for flagermus som fødesøgningsområde og/eller ledelinje.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Silkeborg Kommune ikke i tilstrækkeligt omfang havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for flagermus, når den midterste vindmølle var i drift. Nævnet konstaterede, at alle flagermusarter, der findes i Danmark, er oplistet på bilag IV i habitatdirektivet.

Ved vurderingen havde MFKN lagt vægt på, at der ved flagermusundersøgelsen fra 2015 var registreret ni forskellige flagermusarter i nærhed af projektområdet i yngleperioden og seks arter i efteråret. Nævnet bemærkede, at projektet blev ændret efter flagermusundersøgelsen var udarbejdet, og at detektorernes

placering derfor ikke svarede til de justerede mølleplaceringer. Nævnet havde lagt til grund, at der ved undersøgelsen var opstillet to detektorer ved læhegn og en detektor midt på en åben mark.

MFKN havde yderligere lagt vægt på, at der af hensyn til de justerede mølleplaceringer og den ændrede rotorstørrelse blev foretaget endnu en flagermusundersøgelse i 2019, som havde til formål at klarlægge forekomsten af flagermus i forhold til levende hegn. Nævnet bemærkede herved, at undersøgelsen var foretaget i perioden 25. maj til 3. juni, hvilket var uden for de i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperioder. Nævnet henviste til, at en undersøgelsesperiode fra ca. 20. juni til 7. august og i perioden fra ca. 16. august til 15. september ifølge forvaltningsplanen er uundværlig for afklaring af flagermusforekomsten.

I forlængelse heraf havde MFKN lagt vægt på vindmøllernes placeringer i forhold til områdets karakter. Nævnet havde i den sammenhæng lagt vægt på, at vindmøllerne var opstillet i nærhed til læhegn, skov og søer. Videre havde nævnet lagt vægt på, at der ifølge miljøkonsekvensrapporten måtte antages at være ynglekolonier i de nærliggende skove eller bygninger, da der ved undersøgelsen fra 2015 var konstateret forekomst af mange arter og individer. I tilknytning hertil havde nævnet lagt vægt på, at den vestligste og den østligste vindmølle blev placeret op ad læhegn, som kunne tjene som ledelinje for flagermus fra skovområderne omkring projektområdet, mens den midterste mølle blev placeret ca. 40 m fra et læhegn.

MFKN fandt herefter, at også placeringen af den midterste vindmølle ville kunne påvirke lokale bestande af flagermus, der benyttede læhegnene som ledelinjer, negativt. Nævnet lagde vægt på, at flagermus ifølge forvaltningsplanen tiltrækkes af insekter ved møllerne og derfor kan jage insekter op ad mølletårne. Det var herefter nævnets opfattelse, at den midterste mølles placering 40 m fra læhegnet ikke forhindrede flagermus i at fouragere ved møllen og derved risikere kollision. Flagermusundersøgelsen fra 2019 bekræftede, at læhegnene benyttes som ledelinje, men udgjorde efter nævnets opfattelse heller ikke et tilstrækkeligt grundlag for at udelukke en sådan tiltræknings effekt fra den midterste vindmølle i driftsfasen. Nævnet henviste til, at målingerne ved detektor 22 på den midterste vindmølles placering ca. 43 m fra det levende hegn alene sagde noget om forekomsten af flagermus på åben mark og ikke, når vindmøllerne var opstillet. Hertil kom, at undersøgelsen som anført var foretaget uden for den anbefalede undersøgelsesperiode ifølge forvaltningsplanen. Nævnet bemærkede endelig, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kunne blive negativt påvirket, hvis der skete en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer i forbindelse med bl.a. fouragering.

MFKN ændrede herefter vilkåret om driftsstop i § 25-tilladelsen, til at omfatte alle tre vindmøller.

Relaterede sager:

- MFKNs afgørelse af 30. juni 2021, ophævelse og hjemvisning af afgørelse om opsætning af vindmølle inden for skovbyggelinjen i Silkeborg Kommune, sagsnr. 21/02911.
- Planklagenævnets afgørelse af 15. juli 2021, afgørelse i klagesag om Silkeborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 24-003 med tilhørende miljørapport sagsnr. 20/14002 m.fl.

2.17. Afgørelse af 7. juli 2021, stadfæstelse med ændringer af § 25-tilladelse(VVM-tilladelse) til opstilling af vindmøller i Svendborg Kommune, sagsnr. 20/12345 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af 2 vindmøller med en højde på 76, 5 m på Tåsinge i Svendborg Kommune samt nedtagning af tre ældre vindmøller med en højde på 41,5-44,5 m. Svendborg Kommune havde ikke i § 25-tilladelsen stillet vilkår om driftsstop på vindmøllerne. Bygherre indsendte under klagesagen en erklæring på, at der var iværksat driftsstop på begge vindmøller.

Undersøgelserne: Der blev udarbejdet en væsentlighedsvurdering, hvor flagermus som bilag IV-art var medtaget. Det fremgik bl.a. af væsentlighedsvurderingen, at der havde været foretaget en besigtigelse af de

mulige levesteder og ledelinjer for flagermus i projektområdet. Det fremgik herefter, at den ældre bevoksning omkring bebyggelsen øst for vindmøllerne utvivlsomt var hjemsted for flagermus. Det fremgik også, at det levende hegn der gik mellem bebyggelsen og den nordlige vindmølle næppe havde højde eller karakter af betydning som ledelinje.

Der blev også udarbejdet en Natura 2000-konsekvensvurdering, hvor flagermus som bilag IV-art indgik. Det fremgik af konsekvensvurderingen, at den nordlige vindmølle stod tæt ved et læhegn bestående af forskellige arter af løvfældende buske og træer, med en varierende højde fra mindre end 2 m til 7 m. Hegnet, der havde en længde af ca. 370 m, var lavest op mod bevoksningen vest for vindmøllerne, og her var vegetationen i hegnet brudt flere steder. Hegnet blev lavere igen, hvor det sluttede ved kysten.

Videre fremgik det, at læhegnet havde en struktur, der potentielt gjorde det egnet som ledelinje for flagermus, der fra eventuelle ynglepladser ved bevoksningen øst for vindmøllerne søgte mod fourageringsområder.

Det fremgik af miljørapporten, at kommunen på baggrund af væsentlighedsvurderingen, litteraturstudier og forvaltningsplanens anvisninger om udpegning af jagtområder og flyveruter, havde konkluderet, at vindmøllerne var placeret på steder, der ikke havde betydning som levesteder eller midlertidige opholdssteder for flagermus.

Det fremgik endvidere, at det af vindmølleopstillerne udarbejdede notat om fugle og flagermus skulle betragtes som et supplement til den vurderede påvirkning af flagermus i Natura 2000-konsekvensvurderingen. I notatet blev eksisterende viden om arter af flagermus, der potentielt kunne forekomme i området, gennemgået. Gennemgangen omfattede frynseflagermus, brunflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, skimmelflagermus, trolldflagermus og dværgflagermus. Der var i forbindelse med notatet ikke udført supplerende feltarbejde.

Kommunen oplyste under sagens behandling i nævnet, at der i forbindelse med udarbejdelse af miljøkonsekvensrapporten var foretaget en undersøgelse af læhegnet mellem bebyggelsen øst for vindmøllerne og den nordligste mølle. Det fremgik endvidere, at undersøgelsen var en del af den trinvise fremgangsmåde, som forvaltningsplanen anviste. Fremgangsmåden indebar litteratursøgning, udpegning af jagtområder og flyveruter, udpegning af nøglehabitater og feltundersøgelser (årstidsundersøgelser).

Kommunen havde oplyst, at der på baggrund af relevante databaser og litteratur var foretaget en vurdering af, hvilke flagermusarter der potentielt kunne forekomme i området omkring vindmøllerne.

Det blev på den baggrund konkluderet, at der alene forekom almindelige flagermusarter på denne del af Tåsinge. Dernæst var området vurderet i forhold til egnede flagermushabitater. Undersøgelsen af lokaliteten understøttede vurderingen af, at det levende hegn ved den nordlige mølle ikke udgjorde en potentiel ledelinje, og havde meget begrænset egnethed som fødesøgningsområde for flagermus. Kommunen havde vedlagt fotos fra besigtigelsen den 12. februar 2018. Med det udgangspunkt havde kommunen vurderet, at der i henhold til metodikken i forvaltningsplanen for flagermus ikke havde været grundlag for at foretage årstidsundersøgelser af flagermus. Kommunen havde samtidig vurderet, at datagrundlaget havde været tilstrækkeligt til at gennemføre de påkrævede vurderinger.

MFKNs afgørelse:

MFKN indledte afgørelsen med at henvise til, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten og Natura 2000-konsekvensvurderingen, at der ifølge opslag i relevante databaser og litteratur var registreret forekomster af dværgflagermus, pipistrelflagermus, vandflagermus, brunflagermus og sydflagermus på det nordvestlige Tåsinge.

MFKN bemærkede herefter, at vindmøllerne var opstillet i nærhed til læhegn, skov, sø og kysten, og at der inden for en afstand af ca. 2 km lå flere større naturområder og skove. Det fremgik endvidere af sagens oplysninger, at der utvivlsomt forekom flagermus ved bebyggelsen og bevoksningerne øst for vindmølleområdet. I tilknytning hertil bemærkede nævnet, at den nordlige vindmølle stod placeret op ad et læhegn, som kunne tjene som ledelinje for flagermus fra bygningerne og bevoksningen øst for projektområdet til kysten og flere egnede fourageringsområde vest for vindmøllerne.

MFKN fandt, at der herefter måtte være en formodning for, at navnlig bevoksningerne omkring bebyggelsen og bevoksningen øst for vindmølleområdet udgjorde et faktisk yngle- eller rasteområde for flagermus, hvorfra der udgik en ledelinje i form af læhegnet.

I den forbindelse bemærkede MFKN, at der ikke var foretaget undersøgelser med detektor, som anbefalet i forvaltningsplanen for flagermus, og at der derfor ikke forelå konkrete oplysninger om antallet af flagermus og flagermusarter i og ved projektområdet. Nævnet bemærkede herved, at besigtigelsen af læhegnet og området omkring vindmøllerne var foretaget den 12. februar 2018, hvilket var uden for de i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperioder. Nævnet henviste til, at en undersøgelse i perioden fra ca. 20. juni til 7. august og i perioden fra ca. 16. august til 15. september ifølge forvaltningsplanen er uundværlig for afklaring af flagermusforekomsten.

Det formodede yngle- eller rasteområde ved bebyggelsen og bevoksningen øst for vindmølleområdet var placeret nær projektområdet, hvor der også fandtes flere egnede trækruter og fourageringsområder i øvrigt. MFKN fandt herefter, at vindmøllernes placering negativt ville kunne påvirke lokale bestande af flagermus, der benyttede læhegnet som ledelinje. Dette var begrundet i, at flagermusene i forbindelse med bl.a. fouragering ville trække til eller i tæt nærhed forbi vindmøllerne, og ville risikere at kollideres med vindmøllerne. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at ledelinjer ikke anses som yngle-rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kunne blive negativt påvirket, hvis der skete en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer.

MFKN fandt herefter, at Svendborg Kommune uden de anbefalede undersøgelser ikke med tilstrækkelig sikkerhed havde kunnet udelukke, at projektet ville beskadige den økologiske funktionalitet af det formodede yngle- eller rasteområde for flagermus ved bebyggelsen og bevoksningen øst for vindmølleområdet.

MFKN ændrede herefter et vilkår i § 25-tilladelsen, således begge vindmøller blev omfattet af driftsstop, således at vindmøllerne skulle slukkes ved vindhastigheder under 6 m/s målt i møllehusets højde fra solnedgang til solopgang i perioden fra 15. juli til 15. oktober.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 7. juli 2021, i klagesag om Svendborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 637 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 20/12346 m.fl.
- MFKNs afgørelse af 20. december 2017, i sag om VVM-pligt for etablering af to vindmøller ved Ny Søby i Svendborg Kommune, sagsnr. NMK-34-00592.
- Planklagenævnets afgørelse af 20. december 2017, i klagesag om Svendborg Kommunes afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for forslag til kommuneplantillæg nr. 2013.11 og forslag til lokalplan nr. 580 for område til vindmøller ved Ny Søby, Tåsinge, sagsnr. NMK-41-00436.

2.18. Afgørelse af 23. december 2020, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af fire vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Vejle Kommune, sagsnr. 18/04720 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af fire vindmøller ved den Midtjyske Motorvej i Vejle Kommune. Det samlede projekt omhandlede opstilling af i alt ti vindmøller på tværs af Ikast-Brande og Vejle Kommune, hvoraf der blev opstillet seks vindmølle i Ikast-Brande Kommune, og fire vindmøller i Vejle Kommune. Der skulle samtidig nedtages vindmøller. Kommunerne havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.

Undersøgelserne: Der var foretaget en lytteundersøgelse for flagermus i vindmølleområdet i sommeren og efteråret 2015. Der var foretaget lytning med tre stationære lyttebokse (V, C og Ø) om aften/nat under gode vejrforhold i yngleperioden i sommerperioden den 14.-15. juli 2015. Videre var der foretaget lytning i efterårsperioden den 6.-7. september 2015 med tre stationære lyttebokse. Aflytningerne var optaget inden for en radius af 50 m omkring detektorens placering, og i tidsrummet en halv time før solnedgang og ind til en halv time efter solopgang. Ved disse stationære lytninger blev der ifølge flagermusundersøgelsens tabel 1 registreret 12 brunflagermus, 2 sydflagermus, 1 pipistrelflagermus, 4 troldflagermus og 2 vandflagermus.

Der blev – ud over de stationære lyttebokse - også anvendt håndholdte detektorer i nogle timer den 14. juli og den 8. september 2015 i vindmølleopstillingsområdet og omegn. Der blev her registreret flagermus på de potentielt bedste lokaliteter langs læhegn, skovbryn og ved store gårde i området op til ca. 2 km fra vindmølleopstillingsområdet. I et område vest for vindmølle nr. 6 og 7 ved en sø blev der registreret dværgflagermus, brunflagermus, sydflagermus, vandflagermus og damflagermus. Nord for vindmølle nr. 1 blev der tillige registreret brunflagermus. Det fremgik ikke, hvor mange flagermus af de forskellige arter, som i alt var registreret ved den manuelle undersøgelse. Der var heller ikke oplysninger om de konkrete beliggenheder, størrelse og anvendeligheden for flagermusene af de her undersøgte eller tilstedeværende bygninger.

Samlet set sås det af den stationære og manuelle undersøgelse, at der blev registreret i alt syv forskellige flagermusarter i området.

I flagermusundersøgelsen fremgik de konkrete registrerede flagermusarters adfærd, generelle flyvehøjde og forholdet til vindmøller.

I flagermusundersøgelsen blev det vurderet, at de observerede sydflagermus stammede fra bestande i de omkringliggende huse og gårde, men at der ikke var noget der tydede på, at forekomsten var udtryk for større kolonier. Det blev også vurderet, at det var sandsynligt, at pipistrelflagermus fandtes i mindre ynglebestande flere steder omkring gårdene i området. Det var dog ikke beskrevet, i hvilke konkrete huse eller gårde flagermusarterne holdt til.

Det blev vurderet, at de planlagte vindmøller blev placeret i åbent landbrugsland og i yngre plantageskov med relativt små forekomster af flagermus. Det blev desuden vurderet, at forekomsten i ynglesæsonen ikke tydede på at der var væsentlige yngleføremster af flagermus i nærheden af vindmølleområdet.

Desuden blev det vurderet, at flagermusaktiviteten, fordelt på syv arter i området, i efterårsperioden delvist skyldtes trækkende flagermus. Niveauet af trækkende flagermus tydede dog ikke på, at området udgjorde et væsentligt trækomsråde. Forekomsten af damflagermus i efteråret vurderedes at være et trækkende eller strejfende dyr. Der var ifølge undersøgelsen ikke noget der tydede på, at der var kolonier af damflagermus i området omkring vindmøllerne.

Det fremgik desuden af undersøgelsen, at det blev vurderet, at den registrerede flagermusaktivitet ved begge positioner måtte betegnes som lav, idet antallet af registreringer var betydeligt lavere, end hvad der kunne forventes på en gennemsnitlig lokalitet i det centrale Jylland. Det fremgik dog ikke, hvilke lokaliteter der sammenlignes med.

Det blev samlet set vurderet, at området ikke var et væsentligt levested for de 7 registrerede flagermusarter.

Endelig blev det vurderet, at vindmøllerne ikke ville have en væsentlig negativ påvirkning af de danske bestande for de pågældende arter, og at vindmøllerne kunne anlægges uden behov for særlige afværgende foranstaltninger i forhold til flagermus.

I VVM-redegørelsens afsnit om flagermus fremgik det hvilke flagermusarter, der med en vis sandsynlighed kunne træffes i nærheden af vindmølleområdet. Videre fremgik det, at brunflagermus, damflagermus, sydflagermus, dværgflagermus og pipistrelflagermus yngler og/eller overvintrer i huse.

Det fremgik af VVM-redegørelsen, at projektets vindmøller skønnedes at medføre ca. 0-10 ekstra dødsfald af flagermus om året, og at påvirkningen af flagermus var minimal og uden betydning for populationsniveauet.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at VVM-redegørelsen som grundlag for VVM-tilladelsen ikke i tilstrækkelig grad redegjorde for, at yngle- og eller rasteområder for flagermus ikke kunne blive beskadiget som følge af projektet. Endvidere fandt nævnet, at den foretagne flagermusundersøgelse ikke var tilstrækkelig til at fastslå påvirkningen af yngle- og rasteområder.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at det fremgik af VVM-redegørelsen og den bagvedliggende flagermusundersøgelse, at der var registreret mange arter, og at vindmøllerne blev opstillet i nærhed til læhegn, skov, sø og bygninger, hvor der var registreret flagermus. Videre havde nævnet lagt vægt på, at det i flagermusundersøgelsen blev vurderet, at det var sandsynligt, at flagermusarterne pipistrel- og sydflagermus havde yngle- og rasteområder i bygninger op til ca. 2 km fra vindmølleopstillingsområdet. Desuden havde nævnet lagt vægt på, at der ikke var konkrete oplysninger om eksempelvis, hvor mange flagermus der var registreret på de pågældende lokaliteter for den manuelle lytning. I forhold til registreringer i bygninger blev der heller ikke oplyst om konkret beliggenhed, antal, størrelse og anvendelighed for flagermus af hverken undersøgte eller tilstedeværende bygninger.

I forlængelse heraf havde nævnet lagt vægt på vindmøllernes placeringer, herunder afstanden mellem vindmøllerne i forhold til områdets karakter. Det fremgik, at vindmølle nr. 1-5 stod op af et læhegn, som udgjorde en markant ledelinje som løb langs vindmøllerne, og at der ved en stationær lytning ved vindmølle nr. 1 var registreret fem forskellige flagermusarter. Videre fremgik, at vindmølle nr. 6 og 7 var placeret i fredsskov, som omgav en sø, og at der ved manuel lytning ved denne sø var registreret fem forskellige flagermusarter. Ved vindmølle nr. 7 lå desuden en skovbevoksning, hvilken udgjorde den korteste vej til søen. Desuden fremgik flere klare ledelinjer, som indgik i et netværk til de mest egnede fourageringsområder. Derudover fremgik det, at vindmølle nr. 8 var placeret få meter fra en bygning og tæt på fredsskov. Desuden stod vindmølle nr. 9 i nærheden af et læhegn, som førte hen mod en bygning med et ældre haveanlæg, hvilket vindmølle 10 var placeret tæt på. Den nordlige grænse af bygningen og haveanlægget ledte ud til vindmølle nr. 10 mod vest.

I tilknytning hertil havde MFKN lagt vægt på, at der ved den stationære lytning var registreret sydflagermus ved lyttbokse V og Ø, som var placeret ved henholdsvis vindmølle nr. 1 og nr. 9. Pipistrelflagermus blev registreret ved alle de stationære lyttbokse. Desuden blev sydflagermus sammen med fire andre flagermusarter observeret ved søen ved vindmølle nr. 7.

Efter oplysninger om yngle- og rasteområder i og nær projektområdet sammenholdt med områdets karakter, hvor der sås markante ledelinjer mv., fandt MFKN, at vindmøllernes placering ville kunne påvirke flagermusbestanden i området negativt, fordi flagermusene trak til eller i tæt nærhed forbi vindmøllerne eksempelvis i forbindelse med fouragering, og ville risikere at kollideres med vindmøllerne. Drab af enkeltindivider kunne påvirke den økologiske funktionalitet af yngle-rasteområderne i og ved projektområdet. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kunne blive negativt påvirket, hvis der skete en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer.

Endvidere havde nævnet lagt vægt på, at det af flagermusundersøgelsen blev beskrevet, at der var tale om små ynglekolonier. Nævnet fandt på den baggrund, at de pågældende yngle- og rasteområder for pipistrel- og sydflagermus kunne have særlig betydning for opretholdelsen af de lokale yngle- og rasteområder og derved flagermusbestanden for disse arter i det konkrete område.

MFKN var derfor ikke enig i vurderingen af, at projektet ikke kunne påvirke yngle- eller rasteområder for flagermus negativt.

Vindmøllerne blev herefter omfattet af et vilkår om driftsstop, hvor vindmøllerne skulle stoppes ved vindhastigheder under ca. 5-6 m/sek. målt i møllehusets højde om natten i perioden fra ca. 15. juli til ca. 15. oktober.

Relaterede sager:

- MFKNs afgørelse af 23. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 18/04723 m.fl.
- Planklagenævnets afgørelse af 14. december 2020 i klagesag om Ikast-Brande Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 44 og lokalplan nr. 331 samt Vejle Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 1223 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 18/06476 m.fl.

2.19. Afgørelse af 23. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af seks vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 18/04723 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af seks vindmøller ved den Midtjyske Motorvej i Ikast-Brande Kommune. Det samlede projekt omhandlede opstilling af i alt ti vindmøller på tværs af Ikast-Brande og Vejle Kommuner, hvoraf der blev opstillet seks vindmølle i Ikast-Brande Kommune, og fire vindmøller i Vejle Kommune. Der skulle samtidig nedtages vindmøller. Kommunerne havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.

Der henvises til gennemgangen under punkt 2.17, eftersom afgørelserne indholdsmæssigt er stort set identiske, eftersom der er tale om ét samlet projekt, selvom klagenævnet har truffet en afgørelse for hver kommune.

Relaterede sager:

- MFKNs afgørelse af 23. december 2020, afgørelse om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om vindmøller, stadfæstelse med ændring af VVM-tilladelse til opstilling af fire vindmøller ved den Midtjyske Motorvej samt ikke medhold i klage over afgørelse om ikke miljøvurderingspligt for ændring af vindmølleprojekt i Vejle Kommune, sagsnr. 18/04720 m.fl.

- Planklagenævnets afgørelse af 14. december 2020 i klagesag om Ikast-Brande Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 44 og lokalplan nr. 331 samt Vejle Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 1223 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 18/06476 m.fl.

2.20. Afgørelse af 17. december 2020, om ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt om Vindmøller ved Hejmdal/Påbøl og Stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller i Ringkøbing-Skjern Kommune, sagsnr. 18/05688 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af 6 vindmøller med en totalhøjde på op til 149,9 m som opstilles i to parallelle rækker. Ringkøbing-Skjern Kommune havde fastsat et vilkår i § 25-tilladelsen om, at hvis vindmøllerne påvirkede den lokale bestand af flagermus, ville der blive fastsat krav om driftsstop.

Undersøgelserne: Projektområdet var placeret i et åbent landbrugsområde med levende hegn, som forbandt området med et større sammenhængende plantageområde øst for vindmøllerne. Plantageområdet bestod primært af nåleskov, men med større partier gammel løvskov. Det levende hegn forbandt desuden projektområdet med en bygning, som lå mellem de to nordligste vindmøller. Læhegnene i området bestod især af løvtræshegn i tre rækker.

Det fremgik, at der i forbindelse med projektet var gennemført en flagermusundersøgelse med registreringer med stationær ultralydsdetektor over to nætter i yngletiden og to nætter i træktiden. Undersøgelserne blev foretaget henholdsvis den 22. og 23. juli 2016 og den 20. og 21. oktober 2016. I alt blev der registreret syv almindelige og vidt udbredte flagermusarter, der ikke var truede. Brun-, syd- og troldflagermus var de hyppigste om sommeren, mens trold- og vandflagermus var de hyppigste i træktiden.

Det fremgik af VVM-redegørelsen, at flagermus var i risiko for at kolliderer med vindmøllerne, da vindmøllerne på varme sommernætter og ved svage vinde tiltrak insekter på grund af møllernes varmeafgivelse og læeffekt. Det fremgik endvidere, at den gennemsnitlige årlige kollisionsrate var 2,9 flagermus pr. vindmølle. Tallet dækkede over store forskelle på 0 til 70, hvor de store tal stammede fra enkelte hændelser fra bl.a. vindmølleparker i USA, der var placeret i skovrige områder med høje koncentrationer af trækkende flagermus. Den store variation og beskedne medianværdi antydede, at der sjældent var større kollisionsproblemer, men at uheldigt placerede vindmøller kunne forårsage store antal dræbte dyr. Kommunen havde på baggrund af undersøgelserne vurderet, at området ikke var af væsentlig betydning for flagermus, og at det registrerede aktivitetsniveau var yderst begrænset i både yngletiden og træktiden. Kommunen havde derfor vurderet, at der ikke var behov for etablering af afværgeforanstaltninger.

Der blev i forbindelse med flagermusundersøgelserne udarbejdet et teknisk notat af 5. december 2016. Det fremgik heraf, at projektområdet var placeret i åbent landbrug med levende hegn og ved et større sammenhængende plantageområde.

Det fremgik endvidere af notatet, at der blev opsat fem stationære lyttebokse til registrering af flagermus på to lokaliteter i flagermusenes yngletid og tre lokaliteter i efteråret. Der blev opsat to lyttebokse, der registrerede al flagermusaktivitet gennem to aftener og nætter i perioden 20. til 21. september 2016. Der blev registreret i tidsrummet fra en halv time før solnedgang til en halv time efter solopgang, og der var gode vejrforhold for flagermusregistreringer, med høj temperatur og lav vindhastighed. Den 22. juli 2016 og den 20. september 2016 blev der desuden foretaget en manuel lytning i projektområdet og omkringliggende områder. Der blev registreret flagermus på de potentielt bedste lokaliteter langs læhegn, skovbryn og ved store gårde i området op til 2 km fra mølleopstillingsområdet.

Ved undersøgelserne blev der registreret syv arter i området omkring vindmøllerne, navnlig brunflagermus, sydflagermus, dværgflagermus, pipistrelflagermus, troldflagermus, vandflagermus og langøret flagermus. Det fremgik videre af notatet, at den registrerede flagermusaktivitet måtte betegnes som lav og svarede til det forventede på en gennemsnitlig lokalitet i det vestlige Jylland. Antallet af arter var dog højere, end hvad der gennemsnitligt kunne forventes på tilsvarende lokaliteter.

Det fremgik af notatet, at troldflagermus var den hyppigst registrerede flagermus i området, og at der med al sandsynlighed var en koloni af troldflagermus i lokalområdet. Sydflagermus var den hyppigst registrerede flagermus i yngleperioden, og der fandtes med sikkerhed en koloni meget nær vindmølleområdet, henset til tidspunkterne for de første registreringer. Området blev dog sandsynligvis ikke brugt særligt intensivt i forbindelse med trækperioden. Vandflagermus blev registreret i yngle- og efterårsperioden på samtlige lyttebokslokaliteter og ved to åer og en bæk. På den baggrund blev det vurderet, at der uden tvivl var en mindre ynglekoloni af vandflagermus i umiddelbar nærhed af projektområdet. Dværgflagermus blev registreret i yngle- og efterårsperioden. Ud fra aktivitetsmængden tydede det på at, der i området forekom en lille ynglende bestand af dværgflagermus.

Det fremgik yderligere, at brunflagermus blev registreret i yngle- og efterårsperioden. Tidspunktet for de første registreringer i yngleperioden gjorde at, der med al sandsynlighed var relativ god afstand til den nærmeste ynglekoloni. Pipistrelflagermus blev kun registreret en enkelt nat i efteråret. Den manglende forekomst i yngleperioden tydede på at, pipistrelflagermus ikke yngede i umiddelbar nærhed af vindmølleområdet.

Endeligt fremgik det, at langøret flagermus blev registreret en enkelt gang i sommerperioden. Da arten generelt er underrepræsenteret i flagmusundersøgelser, da dens adfærd gør den svær at registrere, kunne det ikke afvises, at der i området fandtes en lille lokal bestand af langøret flagermus.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at VVM-redegørelsen som grundlag for VVM-tilladelsen ikke i tilstrækkelig grad redegjorde for, at yngle- eller rasteområder for flagermus ikke kunne blive beskadiget som følge af projektet. Yderligere fandt MFKN, at den foretagne flagermusundersøgelse ikke var tilstrækkelig til at fastslå påvirkningen af rasteområder. På den baggrund fandt MFKN, at vilkår 6 i VVM-tilladelsen til projektet skulle ændres.

Ved vurderingen havde MFKN lagt vægt på, at der ved flagermusundersøgelserne var registreret syv forskellige flagermusarter i nærhed af projektområdet. Nævnet havde lagt til grund, at alle arter, der fandtes i Danmark, var oplistet på bilag IV i EU's habitatdirektiv. I forlængelse heraf havde nævnet lagt vægt på, at op til fem forskellige arter ifølge notatet til flagermusundersøgelsen havde yngleområder eller kolonier i nærheden.

MFKN havde yderligere lagt vægt på, at der i nærområdet var skov og en bygning, der kunne tjene som yngle- og rastepladser for flagermus. Hertil havde nævnet lagt vægt på, at der var registreret flagermus ved bygningen ved de to nordligste møller. Det var endvidere nævnets opfattelse, at læhegnene, der omkransede vindmøllerne, kunne tjene som ledelinjer for flagermus fra bygningen og skovområdet øst for møllerne. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kunne blive negativt påvirket, hvis der skete en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer.

Ved vurderingen havde MFKN lagt vægt på, at undersøgelsen var foretaget i perioden 19. til 20. september 2016, hvilket var efter den i forvaltningsplanen anførte undersøgelsesperiode. Nævnet henviste til, at en undersøgelse i perioden 16. august til 15. september ifølge forvaltningsplanen er uundværlig for afklaring af flagermusforekomsten.

MFKN var derfor ikke enig i kommunens vurdering af, at projektet ikke kunne påvirke den lokale bestand af flagermus negativt.

På baggrund heraf fandt MFKN, at risikoen for drab af flagermus burde afværges med mindre og indtil konkrete undersøgelser godtgjorde, at der ikke var risiko for væsentlig påvirkning af flagermus. Vilkår 6 blev derfor ændret således, at vindmøllerne skulle slukkes ved vindhastigheder under ca. 5-6 m/sek. målt i møllehusets højde om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 17. december 2020 i klagesag om Ringkøbing-Skjern Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 405 og tillæg nr. 68 til kommuneplan 2013-2025, sagsnr. 18/06938 m.fl.
- MFKNs afgørelse af 1. februar 2021 om stadfæstelse af dispensation i sag om opførelse af vindmølle inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen i Ringkøbing-Skjern Kommune, sagsnr. 18/05070.

2.21. Afgørelse af 16. december 2020, stadfæstelse med ændringer af VVM-tilladelse til opstilling af vindmøller, ikke medhold i klage over VVM-redegørelse for projekt for vindmøller, ikke medhold i sag om ikke miljøvurderingspligt for etablering af transformerstation i Brønderslev Kommune, sagsnr. 18/05692 m.fl.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

Projektet: Opstilling af 5 vindmøller mellem Asaa og Agersted i Brønderslev Kommune. Brønderslev Kommune havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.

Undersøgelserne: Det fremgik bl.a. af VVM-redegørelsen, at der var mange vandløb området, som ledte til Kattegat, og at der var beskyttede vandløb meget nær vindmølle nr. 3 og vindmølle nr. 4. Der var desuden en række vandhuller, hvoraf et var meget nær vindmølle nr. 1.

Om bilag IV-arter fremgik det, at bl.a. syd-, langøret, skimmel-, brun-, vand-, dværg-, trold-, pipistrel-, nord-, dam- og leislens flagermus vurderedes at kunne forekomme i projektområdet.

Der blev i forbindelse med udarbejdelsen af VVM-redegørelsen foretaget undersøgelser af forekomsten af flagermus i området omkring projektområdet. Der blev foretaget fire feltgennemgange i perioden juni til september 2015 med forudgående feltundersøgelse om dagen, hvor potentielle ledelinjer blev kortlagt til brug for undersøgelserne i området. Der blev foretaget manuelle registreringer af flagermusforekomster og automatisk langtidsundersøgelser med automatiske optagerbokse. Boksene var opsat ved lineære landskabselementer, som potentielt kunne lede flagermus hen til vindmøllerne.

Det fremgik af VVM-redegørelsen, om de eksisterende forhold i området, at der i skoven, ca. 275 m fra vindmølle nr. 4, blev foretaget flere registreringer af langøret flagermus, og at arten blev fundet tæt på et træ med hul stamme, der bar tydelige spor efter rastende flagermus, og der blev hørt kald, som tydede på, at arten rastede i træet.

Om flagermusaktiviteten i skoven, 275 m fra vindmølle nr. 4, fremgik det, at dværgflagermus jagede i hele skoven, og der blev desuden observeret et bøgetræ med en hul stamme, som klart var beboet af flagermus. Både i juli og i september blev der hørt socialkald af flagermus fra stedet. I september blev der registreret socialkald af langøret flagermus ved træet. Det var muligt, at både dværgflagermus og langøret flagermus til tider rastede i dette træ. Andre større træer i nærheden fungerede sandsynligvis også som rastesteder, idet træboende flagermus ofte skifter opholdssted. Det blev derfor antaget, at der også var en koloni af vandflagermus i et eller flere træer i skoven. Arten blev fundet jagende langs vandløb, både i skoven og langs en å.

Om vurderingen af påvirkninger i driftsfasen fremgik det bl.a. af VVM-redegørelsen om flagermus, at dværg-, vand- og langøret flagermus forekom fast i området, og der var indikationer på, at alle tre arter rastede i skoven 275 m fra vindmølle nr. 4. Det fremgik også, at vindmøllerne opstilles mindst 250 m fra skov og andre naturprægede områder, og at der sandsynligvis var kolonier af dværg- vand- og langøret flagermus i skoven, hvoraf det primært var dværgflagermus, der færdes ved de foreslåede vindmølleplaceringer.

Desuden fremgik det, at dværgflagermus ofte jager lavt, men også kan jage i større højder, og at dværgflagermus er en af de arter af flagermus, som ofte findes dræbt ved vindmøller.

Som bilag til VVM-redegørelsen var der vedlagt en rapport fra flagermusundersøgelsen. Der var fem arter, hvor det blev anslået, at de havde en regelmæssig forekomst i området, hvilket var langøret flagermus, dværg-, vand-, brun-, og sydflagermus. Af kort i flagermusundersøgelsen over flagermusregistreringer i området fremgik det, at der ved vindmølleplacering nr. 4 ved vandløbet fra skoven var registreret flere forekomster af brun- og dværgflagermus samt myotis, som sandsynligvis var vandflagermus, samt enkelte registreringer af syd- og troldflagermus. Det fremgik desuden af undersøgelsen, at aktiviteten af flagermus sammenlignet med andre østdanske skovområder var lav, bortset fra dværgflagermus, som kan siges at have en relativt stor aktivitet i område.

Det var i VVM-redegørelsen sammenfattende vurderet, at opsætningen af de fem vindmøller ville have en lav effekt på flagermus. Der ville sandsynligvis forekomme enkelte tilfælde, hvor flagermus ville blive dræbt af vindmøllerne, men der ville kun ske en marginal påvirkning af de almindelige flagermusarter, da vindmøllerne blev opstillet mere end 250 m fra skov og da sjældne arter af flagermus ikke fandtes i området. Det blev derfor vurderet, at vindmøllerne kunne opstilles uden væsentlig påvirkning af lokale eller regionale flagermusbestande, og derfor blev det vurderet, at områdets økologiske funktion for flagermus ikke ville blive påvirket af projektet.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at VVM-redegørelsen som grundlag for VVM-tilladelsen ikke i tilstrækkelig grad redegjorde for, at yngle- eller rasteområder for flagermus ikke kunne blive beskadiget som følge af projektet. Endvidere fandt nævnet, at den foretagne flagermusundersøgelse ikke var tilstrækkelig til at fastslå påvirkningen af rasteområder. Nævnet havde ved vurderingen lagt vægt på, at det fremgik af VVM-redegørelsen og den bagvedliggende flagermusundersøgelse, at der ved vindmølle nr. 4 var registreret flere forekomster af brun- og dværgflagermus samt myotis, som sandsynligvis var vandflagermus, samt enkelte registreringer af syd- og troldflagermus. Nævnet havde desuden lagt vægt på at der fra skoven, ca. 275 m fra vindmølle nr. 4, var en direkte ledelinje i form af et vandløb til vindmølle nr. 4, og at skoven ifølge VVM-redegørelsen udgjorde rasteområder for dværg- vand- og langøret flagermus.

Efter oplysningerne om rasteområder i skoven sammenholdt med registreringerne fra flagermusundersøgelserne af forekomsten ved enden af ledelinjen ved vindmølle nr. 4 var det nævnets opfattelse, at vandløbet måtte anses for en væsentlig ledelinje til og fra rasteområdet, hvor drab af enkeltindivider kunne påvirke den økologiske funktionalitet af rasteområderne i den nærliggende skov øst for projektområdet. Nævnet bemærkede i den forbindelse desuden, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kunne blive negativt påvirket, hvis der skete en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer.

MFKN var derfor ikke enig i kommunes vurdering af, at projektet ikke kunne påvirke yngle- eller rasteområder for flagermus negativt.

Vindmølle nr. 4 blev herefter omfattet af et vilkår om driftsstop, hvor vindmøllerne skulle stoppes ved vindhastigheder under ca. 5-6 m/sek målt i møllehusets højde om natten i perioden fra ca. 15. juli til ca. 15. oktober.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 17. december 2020 i klagesag om Brønderslev Kommunes endelige vedtagelse af kommune plantillæg nr. 28 og lokalplan nr. 32-T-22.01 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 18/06798 m.fl.

2.22. Opsamling**2.22.1. Flagermus**

Der er i forbindelse med eksempelsamlingen gennemgået 20 afgørelser, hvor der har været foretaget undersøgelser af flagermus, som nævnet specifikt har forholdt sig til i behandlingen af sagen. Projekterne vedrører alt fra anlæg af veje, solceller, byudvikling og til vindmøller.

Det ses, at to afgørelser blev ophævet og hjemvist som følge af mangelfulde vurderinger af påvirkningen af flagermus, men ikke pga. mangelfuldt oplysningsgrundlag.

Oversigt over sager vedrørende flagermus, dog ikke vindmøllesager

Afgørelse af 12. februar 2025, Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl. 95 ha solcelleanlæg med kabelanlæg	Ophævelse og hjemvisning bl.a. pga. bilag IV-arter (flagermus og padder). Der var ikke foretaget lytteundersøgelser, men foretaget en besigtigelse og anvendt undersøgelser fra et andet projekt fra 2015, 2 km. fra projektområdet.
Afgørelse af 2. december 2024, Varde Kommune, sagsnr. 24/00907. Udvidelse af biogasanlæg	Stadfæstelse (ej foretaget undersøgelse af flagermus)
Afgørelse af 5. juli 2024, Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069. Solcelleanlæg på 52 ha og kabelanlæg	Stadfæstelse
Afgørelse af 14. juli 2023, Esbjerg Kommune, sagsnr. 22/01327. Udvidelse af Esbjerg Havn	Stadfæstelse
Afgørelse af 23. februar 2023, Horsens Kommune, sagsnr. 22/02461 (Nævnsafgørelse) Etablering af ny forbindelsesvej	Ophævelse og hjemvisning pga. flagermus (mangelfuld vurdering af påvirkningen i anlægsfasen)
Afgørelse af 22. december 2022, Københavns Kommune sagsnr. 21/05340. Byudvikling	Stadfæstelse
Afgørelse af 3. december 2022, Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049. Solcelleanlæg på 81 ha	Stadfæstelse

2.22.2. Flagermus og vindmøller

Det ses at 13 ud af 20 sager vedrørte vindmølleprojekter af varierende størrelse.

I 8 ud af 13 vindmøllesager havde kommunen fastsat vilkår om driftsstop *eller* havde bygherre under klagesagen oplyst klagenævnet om, at der ville blive etableret driftsstop på (en eller flere) vindmøller.

I 7 ud af 13 sager stadfæstede klagenævnet kommunens § 25-tilladelse med en ændring af vilkår om driftsstop. I nogle sager ændres kommunens allerede fastsatte vilkår og i andre sager indsættes et (nyt) vilkår om driftsstop.

Der skete ikke ophævelse som følge af mangelfulde flagermusundersøgelser i nogle af de 13 vindmøllesager.

I de sager hvor der blev fastsat driftsstop fra klagenævnets side, var dette fastsat i overensstemmelse med forvaltningsplanen for flagermus. Driftsstoppet blev i de fleste sager udformet således at "[en, flere, alle] vindmøller omfattes af driftsstop, således, at vindmøllerne skal slukkes ved vindhastigheder under [5 m/s, 6 m/s eller 5-6 m/s], målt i møllehusets højde fra solnedgang til solopgang i perioden fra 15. juli til 15. oktober."

Oversigt over vindmøllesager og flagermus

Afgørelse af 23. oktober 2024, Svendborg Kommune, sagsnr. 24/04218 m.fl. 3 vindmøller ved Broholm	Stadfæstelse. Kommunen havde fastsat vilkår om driftsstop på alle 3 vindmøller i § 25-tilladelsen.
Afgørelse af 23. februar 2024, Jammerbugt Kommune, sagsnr. 23/10651 m.fl. 9 vindmøller på Thorup Sletten (ud af 18)	Stadfæstelse med ændring (skyggekast). Kommunen havde fastsat vilkår om driftsstop på 4 ud af 9 vindmøller i tilladelsen.
Afgørelse af 27. oktober 2022, Viborg Kommune, sagsnr. 20/04068 3 vindmøller ved Tolstrup	Stadfæstelse. Kommunen havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen, men bygherre indsendte under klagesagen en tilkendegivelse om, at der ville blive etableret driftsstop på alle 3 vindmøller.
Afgørelse af 2. september 2022, Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 22/02601 3 vindmøller øst for Blåhøj	Ophævelse og hjemvisning (men ikke pga. flagermus). Kommunen havde fastsat driftsstop på alle 3 vindmøller i § 25-tilladelsen.
Afgørelse af 27. april 2022, Jammerbugt Kommune, sagsnr. 19/00750 11 vindmøller ved Nørre Økse Sø	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunen havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen. Bygherre indsendte under klagesagen en erklæring om, at der ville blive fastsat driftsstop på 2 ud af 11 vindmøller. Kommunen havde fastsat et vilkår i § 25-tilladelsen om, at <i>hvis</i> 3 ud af de 11 vindmøller påvirkede den lokalebestand af flagermus, ville der blive fastsat krav om driftsstop. Nævnet vendte dette vilkår om, således at der blev fastsat vilkår om driftsstop på 2 ud af 11 vindmøller.
Afgørelse af 1.april 2022, Favrskov kommune, sagsnr. 20/13038 6 vindmøller ved Hallendrup	Stadfæstelse. Kommunen havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen, men bygherre indsendte under klagesagen et forslag om, at der ville blive etableret driftsstop på alle 6 vindmøller i en nærmere angiven periode. Driftsstoppet var ikke fuldt ud i overensstemmelse med forvaltningsplanen.
Afgørelse af 10. december 2021, Jammerbugt kommune, sagsnr. 21/06969 m.fl. 15 vindmøller ved Rendbæk Øst.	Stadfæstelse. Kommunen havde ikke stillet vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen.
Afgørelse af 15. juli 2021, Silkeborg Kommune Sagsnr. 21/00460 m.fl.	Stadfæstelse med ændring (driftsstop).

3 vindmøller ved Marsvinslund.	Kommunen havde fastsat vilkår om driftsstop på 2 ud af 3 vindmøller i § 25-tilladelsen. Nævnet ændrede dette således, at driftsstoppet omfattede alle 3 vindmøller.
Afgørelse af 7. juli 2021, Svendborg Kommune sagsnr. 20/12345 m.fl. 2 vindmøller på Tåsinge.	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunen havde ikke i § 25-tilladelsen stillet vilkår om driftsstop på vindmøllerne. Bygherre indsendte under klagesagen en erklæring om, at der var iværksat driftsstop på begge vindmøller. (ej gennemført undersøgelser af flagermus)
Afgørelse af 23. december 2020, Vejle Kommune sagsnr. 18/04720 m.fl. 10 vindmøller ved Midtjyske Motorvej.	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunerne havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen. Nævnet fastsatte vilkår om driftsstop på alle 10 vindmøller i de to kommuner.
Afgørelse af 23. december 2020, Ikast-Brande Kommune, sagsnr. 18/04723 m.fl. 10 vindmøller ved Midtjyske Motorvej	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunerne havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen. Nævnet fastsatte vilkår om driftsstop på alle 10 vindmøller i de to kommuner.
Afgørelse af 17. december 2020, Ringkøbing-Skjern Kommune, sagsnr. 18/05688 m.fl. 6 vindmøller ved Hejmdal/Påbøl.	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunen havde fastsat et vilkår i § 25-tilladelsen om, at <i>hvis</i> de 6 vindmøller påvirkede den lokale bestand af flagermus, ville der blive fastsat krav om driftsstop. Nævnet vendte dette vilkår om, således at der blev fastsat vilkår om driftsstop på alle 6 vindmøller, som så efterfølgende kunne fjernes hvis man ved tilsyn konstaterede, at der ikke var nogen påvirkning.
Afgørelse af 16. december 2020, Brønderslev Kommune, sagsnr. 18/05692 m.fl. 5 vindmøller.	Stadfæstelse med ændring (driftsstop). Kommunen havde ikke fastsat vilkår om driftsstop i § 25-tilladelsen. Nævnet fastsatte vilkår om driftsstop på 1 ud af 5 vindmøller.

3. Odder

3.1. Oversigt

Der er identificeret 1 sag, hvor odder, som bilag IV-art behandles.

- Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049.

3.2. Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Etablering og drift af et solcelleanlæg på ca. 81 ha.

Undersøgelserne: Det fremgik ikke af afgørelsen (afsnittet: "Sagens oplysninger"), at der i forbindelse med det konkrete projekt havde været foretaget feltundersøgelser med henblik på at undersøge potentielle yngle- og rasteområder for odder. Det fremgik, at der i miljøkonsekvensrapporten var en generel beskrivelse af

odderen og dens yngle- og rasteområder, hvortil det formodes, at odderen kunne forekomme i omegnen eller inden for projektområdet, der rummede flere mindre vandløb.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at kommunen i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for odder.

Nævnet havde lagt vægt på, at odderen alene vurderes at kunne færdes i projektområdet, mens området ikke udgjorde et yngle- eller rasteområde for arten. I den forbindelse bemærkede nævnet, at der i forbindelse med projektet ikke foretages arbejde eller etableres anlæg inden for minimum 10 m til § 3-søer inden for projektområdet eller inden for minimum 8 m til § 3-beskyttede vandløb.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 29. november 2022, afgørelse i klagesag om Aalborg Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan 5-9-110 og kommuneplantillæg 5.032 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 22/05865 m.fl.

3.3 Opsamling

Der er i forbindelse med eksempelsamlingen gennemgået 9 afgørelser, hvor der har været foretaget undersøgelser af enten odder, padder, markfirben og birkemus, som nævnet specifikt har forholdt sig til i behandlingen af sagen.

I den ene sag vedrørende odder, blev afgørelsen stadfæstet. Det bemærkes i øvrigt at odder i flere sager behandles i forbindelse med et projekts påvirkning af Natura 2000-områder, hvilket ikke er omfattet af denne eksempelsamling.

Afgørelse af 3. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til etablering af solceller ved [vejnavn1] i Aalborg Kommune, sagsnr. 22/06049 Solcelleanlæg på 81 ha.	Stadfæstelse (ej foretaget feltundersøgelse)
--	--

4. Padder

4.1. Oversigt

Der er identificeret 6 sager, hvor padder, som bilag IV-art behandles. De paddearter, der er behandlet, er stor vandsalamander, løvfrø, springfrø og spidssnudet frø. Sagerne er oplistet nedenfor.

- Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl. (stor vandsalamander og løvfrø).
- Afgørelse af 11. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse i sag om etablering af togværksted i Næstved Kommune, sagsnr. 22/11832 m.fl. (stor vandsalamander og springfrø).
- Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune sagsnr. 24/04069 (stor vandsalamander og spidssnudet frø).
- Afgørelse af 20. februar 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse, miljøgodkendelse og udledningstilladelse til etablering og drift af et biogasanlæg i Sønderborg Kommune, sagsnr. 21/13073 m.fl. (stor vandsalamander).
- Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461 (stor vandsalamander og spidssnudet frø). Nævnsafgørelse.
- Afgørelse af 14. december 2021, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudviklingsprojekt i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05337 m.fl. (stor vandsalamander). Nævnsafgørelse.

4.2. Afgørelse af 12. februar 2025, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg i Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl. (stor vandsalamander og løvfrø)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter)

Afgørelse: Ophævelse og hjemvisning pga. mangelfuldt plangrundlag og mangelfuld vurdering af flere bilag IV-arter, bl.a. stor vandsalamander.

Projektet: 95 ha solcelleanlæg, med en udnyttelsesgrad på 80 %, ved Torrild, Odder Kommune.

Undersøgelserne:

Stor vandsalamander

Der var i forbindelse med projektet udarbejdet en væsentlighedsvurdering i forhold til Natura 2000-områder, hvor projektets påvirkninger af bilag IV-arten stor vandsalamander var beskrevet og vurderet, da arten var på udpegningsgrundlaget i flere habitatområder.

Det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at der var to potentielle ynglevandhuller inden for projektområdet, hvor stor vandsalamander kunne forekomme. Desuden var arten fundet i umiddelbar nærhed af projektområdet, herunder ved et vandhul 50 m nord for projektgrænsen ved en besigtigelse den 9. juni 2023. Dette vandhul var forbundet til en sø i den nordøstlige del af projektområdet ved et levende hegn og et udyrket areal. Der ville blive friholdt en afstand på 10 m omkring søen i projektområdet, og det udyrkede areal blev bevaret. Yderligere var der sammensunkne træstakke ved de to ejendomme inden for projektområdet, som potentielt kunne udgøre rasteområder, hvorfor de skulle erstattes via udlægning af dødt ved eller en bunke store sten i læhegnet tættest på ynglevandhullet. Det fremgik desuden af miljøkonsekvensrapporten, at anlægsarbejdet ikke ville få en væsentlig indflydelse på stor vandsalamander, da det ville være en midlertidig forstyrrelse, og der opsættes paddehegn mellem kendte og potentielle yngle- og rasteområder henholdsvis arbejdsområdet for at undgå vandrende individer. Der ville dermed fortsat være en potentiel rute for de individer, der måtte vandre fra søen nordøst for projektområdet langs det levende hegn og ind til den nærmeste sø i projektområdet. Inden for arealudlægget til kabelanlæg kunne der ligeledes potentielt forekomme vandrende individer af stor vandsalamander. Af samme årsag ville der også blive opsat paddehegn under gravearbejdet på relevante strækninger langs kabeltracéet, hvis der skulle graves i perioden fra 1. marts til 1. november. De relevante strækninger ville blive fastlagt, når den endelige placering af kablet var fastlagt. Hvis der under nedgravningen af kablet var skov, krat eller stenbunker, som ikke kunne bevares, skulle der etableres et tilsvarende erstatningshabitat i den umiddelbare nærhed. På baggrund af ovenstående konkluderes det i miljøkonsekvensrapporten, at anlægsfasen ikke ville medføre en væsentlig påvirkning af stor vandsalamander under hensyntagen til de fastsatte afværgeforanstaltninger.

Videre fremgik det af miljøkonsekvensrapporten, at projektet ikke ville medføre en negativ påvirkning af stor vandsalamander i driftsfasen. I den forbindelse fremgik det, at beplantningsbælterne kunne udvikle sig til rasteområder, og at arten frit ville kunne vandre under trådhegnet omkring solcelleanlægget. Desuden ville området gå fra at være intensivt dyrkede marker til udyrkede arealer med fåregræsning eller høslæt, hvilket ville skabe bedre fourageringsmuligheder på land, og ophør af sprøjtning og gødning ville få en positiv effekt på vandhullerne inden for projektområdet.

Løvfrø

Det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at der ikke var fundet løvfrø i vandhuller inden for eller lige omkring projektområdet under besigtigelsen den 9. juni 2023. Derimod var den nærmeste registrering af løvfrø ca. 1,5 km øst for projektområdet, men arten kunne potentielt forekomme inden for projektområdet, da den har en stor spredningsevne. Imidlertid vurderedes det at risikoen for trafikdrab ville være lille, da arten vandrer om natten, hvor der ikke ville være anlægsarbejde. Derudover fremgik det, at løvfrøen ikke ville blive væsentligt negativt påvirket under anlægsfasen, og heller ikke negativt påvirket i driftsfasen på grund af de samme forhold, som gør sig gældende for stor vandsalamander.

På foranledning af MFKN besvarede Odder Kommune under sagen en høring fra nævnet, bl.a. vedrørende padder.

Odder Kommune bemærkede uddybende, i forhold til kabelanlægget, at for at undgå skade på rastende individer af stor vandsalamander skulle rasteområder genetableres i april-maj, og de skulle som minimum have samme størrelse som de oprindelige rasteområder. Erstatningshabitaterne skulle bestå af træstammer og sten af blandet beskaffenhed for at skabe hulrum, der ville være velegnede som rasteområder.

Endvidere oplyste Odder Kommune, at opsætning af paddehegn efter vilkår i § 25-tilladelsen burde foregå i april/maj for at sikre, at stor vandsalamander opholder sig i ynglevandhullerne. Paddehegnet ville alternativt kunne opstilles i perioden fra december til februar, hvor padderne raster, da der ikke var fundet individer inden for projektområdet. Paddehegn vil skulle opsættes omkring vandhullet i den østlige del af projektområdet og omkring vandhullet i den vestlige del og placeres i afgrænsningen til den 10 m brede beskyttelseszone. Derudover ville opsætningen af paddehegn skulle opretholde en forbindelseslinje mellem projektområdet og søen 50 m nordøst herfor. Kommunen havde videre oplyst, at der også skulle opsættes et paddehegn ved den nordøstlige grænse til projektområdet for at hindre en spredning af arten ind i projektområdet. Opsætningen af paddehegn ville midlertidigt begrænse artens fri bevægelighed i selve projektområdet, men det blev vurderet, at dette ikke ville have en negativ indvirkning på den økologiske funktionalitet i området.

Odder Kommune havde uddybende bemærket, at etableringen af erstatningshabitatet for stor vandsalamander skulle ske i yngleperioden for at undgå skade på rastende individer, men etableringen kunne alternativt foregå i december-februar, da arten ikke var fundet i projektområdet. Erstatningshabitaterne vil som minimum skulle have samme størrelse som de oprindelige træstakke, og både træstammer og sten skulle være af blandet beskaffenhed. Træstammerne skulle have en diameter på over 25 cm, og stenene vil skulle have en kornstørrelse på 15-35 cm for at skabe hulrum og et fyldestgørende rasteområder. Erstatningshabitaterne anbefales at blive placeret ved de to vandhuller i henholdsvis den østlige og vestlige del af projektområdet samt ved læhegnet, der forbinder projektområdet til søen nordøst for området.

Sammen med høringssvaret havde kommunen indsendt to kortbilag, hvoraf placeringen af paddehegn og erstatningshabitater var indtegnet.

MFKNs afgørelse:

Stor vandsalamander

MFKN konstaterede, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at der var fundet stor vandsalamander i vandhullet ca. 50 m nordøst for projektområdet, og at det herudover var lagt til grund, at de to vandhuller i projektområdet udgjorde potentielle ynglevandhuller for arten. Nævnet konstaterede videre, at det i miljøkonsekvensrapporten var lagt til grund, at de sammensunkne træstakke ved de to ejendomme inden for projektområdet var potentielle rasteområder for arten.

MFKN fandt, at Odder Kommune i forbindelse med § 25-tilladelsen ikke i tilstrækkeligt omfang havde sikret sig, at projektet ikke ville påvirke yngle- eller rasteområder for stor vandsalamander.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at der i § 25-tilladelsen var fastsat afværgeforanstaltninger i forhold til stor vandsalamander, herunder opsætning af paddehegn mellem yngle- og rasteområder og arbejdsområdet samt etablering af erstatningshabitater. Hertil bemærkede nævnet, at Odder Kommune i høringssvaret af 6. december 2024 havde medsendt to kortbilag, hvor yngleområderne og placering af erstatningshabitaterne var udpeget, men ikke de potentielle rasteområder. I forlængelse heraf havde nævnet lagt vægt på, at oplysninger om placeringen af paddehegn og erstatningshabitater, herunder kortbilagene, hverken fremgik af miljøkonsekvensrapporten eller § 25-tilladelsen, og at der dermed ikke på tidspunktet for § 25-tilladelsens meddelelse var sikkerhed for, at der var fastsat tilstrækkelige afværgeforanstaltninger.

Nævnet havde desuden i forhold til vilkåret om erstatningsnatur for den sammensunkne træstak, lagt vægt på, at det ikke nærmere var beskrevet, hvordan erstatningshabitaterne skulle etableres, og at det derfor ikke var muligt at vurdere, om det var en afværgeforanstaltning, der med en høj grad af sikkerhed kunne forventes at ville virke. I den forbindelse bemærkede nævnet, at kommunen i høringssvaret havde oplyst, at erstatningshabitaterne mindst skulle have samme størrelse som de oprindelige, herunder at træstammer skulle være af blandet beskaffenhed og størrelse og med en diameter over 25 cm, samt at sten skulle være af blandet beskaffenhed med en overvægt af mark- og natursten med en kornstørrelse på 15-35 cm til at skabe hulrum, hvilket efter nævnets opfattelse ville være egnet som erstatningshabitat i det konkrete tilfælde. Herefter havde nævnet lagt vægt på, at denne præcisering hverken fremgik af miljøkonsekvensrapporten eller af vilkår i § 25-tilladelsen, og at der dermed ikke på tidspunktet for § 25-tilladelsens meddelelse var sikkerhed for, at der var tilstrækkelige afværgeforanstaltninger.

Herudover havde nævnet lagt vægt på, at det ikke fremgik i miljøkonsekvensrapporten eller § 25-tilladelsens vilkår, at afværgeforanstaltningerne ikke måtte forekomme i perioden fra oktober til marts, hvor stor vandsalamander er inaktiv. I den forbindelse bemærkede nævnet, at opsætning af paddehegn i vinterhalvåret, som foreslået af Odder Kommune i høringssvar af 6. december 2024, potentielt vil kunne fange individer i arbejdsområdet, når de forlader vinterrasteområderne. Desuden kunne fjernelsen af vinterrasteområder i området for solcelleanlægget og i kabeltracéet, når arten var i vinterrast, være kritisk for stor vandsalamander.

Samlet set forelå der efter MFKNs opfattelse således ikke den nødvendige høje grad af sikkerhed for, at områdets vedvarende økologiske funktionalitet som yngle- og rasteområde for stor vandsalamander i givet fald ville kunne opretholdes ved hjælp af de afværgeforanstaltninger, som § 25-tilladelsens vilkår foreskriver.

Nævnet angav til sidst i afgørelsen, at Odder Kommune, ved en fornyet behandling af sagen, i forhold til stor vandsalamander, bør være opmærksom på at sikre, at opsætningen af paddehegn er præcist beskrevet, herunder i forhold til tidspunkterne, hvor de skal være opstillet, og i forhold til udformningen af paddehegnet.

Løvfro

MFKN fandt, at Odder Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for løvfro.

MFKN havde ved vurderingen lagt vægt på, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at den nærmeste registrering af løvfro var ca. 1,5 km øst for projektområdet, og at der under besigtigelsen den 9. juni 2023 hverken blev fundet individer i vandhullerne inden for eller i vandhullet nordøst for projektområdet. Videre havde nævnet lagt vægt på, at det fremgik af miljøkonsekvensrapporten, at det herefter var vurderet, at det var usandsynligt, at arten yngede i projektområdet, og der alene var en lille sandsynlighed for, at arten forekom i projektområdet.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 5. februar 2025, i klagesag om Odder Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 1157 og kommuneplantillæg nr. 4 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 24/07901 m.fl.

4.3. Afgørelse af 11. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse i sag om etablering af togværksted i Næstved Kommune, sagsnr. 22/11832 m.fl. (stor vandsalamander og springfro)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkret projekt).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Opførelse af DSB-værksted (projektområde på 70 ha).

Undersøgelserne: Der var foretaget paddeundersøgelser ved lytning til kvækkende frøer i april 2019 og med brug af ketsjer til at fange haletudser, æg og voksne individer i vandhuller inden og ude for projektområdet ved to besøg den 11. april og den 4. juli 2019.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Miljøstyrelsen i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arterne springfrø og stor vandsalamander.

Nævnet lagde ved vurderingen vægt på, at der var gennemført undersøgelser af projektområdet og de omkringliggende arealer. Der var i den forbindelse lavet en vurdering af de enkelte vandhuller i området, i forhold til deres egnethed som yngleområde for bilag IV-arter, herunder springfrø og stor vandsalamander. Det var vurderet, at et vandhul mellem en å og en bæk var ynglelokalitet for de to arter på baggrund af de konkrete fund. Nævnet lagde også vægt på, at det i miljøkonsekvensrapporten på baggrund af viden om øvrige fund af springfrø og stor vandsalamander samt naturforholdene i området, herunder det faktum, at området var omkranset af dyrkede marker, blev vurderet, at rasteområderne for de springfrøer og store vandsalamandre, der yngede i vandhullet, lå umiddelbart omkring vandhullet mellem åen og bækken.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 23. december 2021, Afgørelse i klagesag om Næstved Kommunes endelige vedtagelse af lokalplan nr. 105, et erhvervsområde til [V1]-værksted ved Mogenstrup kommuneplantillæg nr. 18 til kommuneplan 2017-29, sagsnr. 20/11698 m.fl.

4.4. Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069 (stor vandsalamander og spidssnudet frø)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkret projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: 52 ha solcelleanlæg med tekniske anlæg samt kabelanlæg.

Undersøgelserne: Det fremgik ikke, hvorvidt der var udført undersøgelser af stor vandsalamander, men der var i § 25-tilladelsen redegjort for artens biolog og dens forventede forekomst i projektområdet. Det fremgik også, at der ikke fandtes verificerede fund af arten i eller nær projektområdet. Der blev foretaget en undersøgelse af nærliggende søer i og nær projektområdet i maj 2023, i forhold til spidssnudet frø, hvor arten ikke blev fundet ynglende. Der var heller ikke ynglefund af arten fra området i Danmarks Naturdata eller Arter.dk.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Hedensted Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter.

Nævnet havde ved vurderingen lagt vægt på, at Hedensted Kommune havde foretaget en vurdering af, hvilke bilag IV-arter der muligvis forekom i eller nær projektområdet, og at der herefter på baggrund af feltundersøgelser og opslag i databaser var foretaget en vurdering af påvirkningen af bilag IV-arterne stor vandsalamander og spidssnudet frø. Nævnet havde i den forbindelse lagt vægt på, at det var vurderet, at de konkrete arter ikke ville blive påvirket negativt i anlægs- og demonteringsfasen, herunder at der ikke ville ske ødelæggelse eller beskadigelse af arternes levesteder.

4.5. Afgørelse af 20. februar 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse, miljøgodkendelse og udledningstilladelse til etablering og drift af et biogasanlæg i Sønderborg Kommune, sagsnr. 21/13073 m.fl. (stor vandsalamander)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkret projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Etablering af biogasanlæg med kapacitet på op til 800.000 tons biomasse årligt.

Undersøgelserne: Der var ikke fundet bilag IV-arter i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed. Det blev vurderet, at stor vandsalamander næppe fandtes i området, men arten kunne have raste- og yngleområder i og ved vandhuller omkring projektområdet. En gasledning skulle placeres i mellem to vandhuller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der blev ikke fundet stor vandsalamander i disse vandhuller.

MFKN foretog en høring af kommunen i forbindelse med klagesagen, hvor kommunen ad to omgange fremkom med uddybende bemærkninger til undersøgelserne af bilag IV-arter. Det fremgik af svaret fra kommunen, at det nærmeste ynglehul for stor vandsalamander var 300 m væk. Der var yderligere kendte ynglevandhuller for stor vandsalamander i en afstand på 500 m, 550 m og 700 m.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af, at biogasanlægget ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arten stor vandsalamander.

MFKN havde lagt vægt på, at det fremgik af sagens oplysninger, at der ikke var registreret bilag IV-arter i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed ligesom der i miljøkonsekvensrapporten var inddraget oplysninger om bilag IV-arten. Nævnet havde desuden lagt vægt på, at det nærmeste ynglevandhul for stor vandsalamander var 300 m fra gasledningstracéet. Nævnet bemærkede i den forbindelse, at kommunen havde oplyst, at det var usandsynligt, at stor vandsalamander havde spredningskorridorer, der ville krydse ledningstracéet, da projektområdet var landbrug i omdrift.

Relaterede sager:

- MFKNs afgørelse af 15. april 2021, ophævelse af VVM-tilladelse (§ 25-tilladelse) og miljøgodkendelse til biogasanlæg i Sønderborg Kommune, sagsnr. 19/06267 m.fl.
- Planklagenævnets afgørelse af 23. maj 2022, afgørelse i klagesag om Sønderborg Kommunes afgørelse om, at ændret placering af vejanlæg til biogasanlægget på [A1], Gråsten, er i overensstemmelse med lokalplan, sagsnr. 22/02312.
- Planklagenævnets afgørelse af 25. marts 2021, afgørelse i klagesag om Sønderborg Kommunes afgørelse om ekspropriation fra ejendomme på [A1] og [A2], Gråsten, til anlæggelse af vejforbindelse til biogasanlæg, sagsnr. 20/14706 m.fl.
- Planklagenævnets afgørelse af 17. marts 2021, afgørelse i klagesag om Sønderborg Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 15 og lokalplan nr. 7.4-3, Biogasanlæg ved Kværs, med tilhørende miljørapport, sagsnr. 19/07162 m.fl.

4.6. Afgørelse af 23. februar 2023, ophævelse og hjemvisning af § 25-tilladelse til etablering af ny forbindelsesvej, sagsnr. 22/02461 (stor vandsalamander og spidssnudet frø)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Ophævelse og hjemvisning (men ikke pga. padden).

Projektet: Etablering af en tosporet forbindelsesvej på ca. 1,3 km mellem Vrødingvej og E45 afkørsel nr. 56 b, Horsens C. Linjeføringen krydsede en ådal med naturværdier.

Undersøgelserne: Der var ikke registreret stor vandsalamander eller spidssnudet frø i umiddelbar nærhed af undersøgelsesområdet, men der var potentielle levesteder.

Stor vandsalamander og spidssnudet frø blev kortlagt i undersøgelsesområdet i sommeren 2020 ved eftersøgning af haletudser i de egnede levesteder i overensstemmelse med de tekniske anvisninger for overvågning af padder [Overvågning af padder, DCE, TA-nr.: A17, version 2, 2018].

Stor vandsalamander og spidssnudet frø blev ikke fundet inden for undersøgelsesområdet i forbindelse med feltundersøgelsen foretaget i 2020, men en enkel stor vandsalamander blev fundet i slutningen af sommeren 2021 på en nærliggende ejendom sandsynligvis på vej til rast. Det nærmeste kendte fund derudover var over 5 km fra undersøgelsesområdet.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

MFKN (alle 7 medlemmer) fandt at kommunen havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at vurdere, at projektet ikke vil påvirke den økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for stor vandsalamander og spidssnudet frø.

Nævnet havde lagt vægt på, at der i forbindelse med miljøkonsekvensrapporten var foretaget en eftersøgning af haletudser på egnede levesteder i overensstemmelse med den tekniske anvisning for overvågning af padder og inddraget eksisterende data om artens forekomst i området.

Nævnet havde desuden lagt vægt på, at der etableres et paddehegn langs begge sider af vejen på nordsiden af åen, og at det var vurderet, at det planlagte med etablering af afværgeforanstaltningen ikke ville forringe den økologiske funktionalitet for yngle- og rasteområder for stor vandsalamander og spidssnudet frø. Nævnet havde i den forbindelse lagt vægt på, at eventuelle individer af arterne ville blive ledt under vejbroen.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 5. december 2022, Afgørelse i klagesag om Horsens Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 2017-34 med tilhørende miljørapport, sagsnr. 22/02446 m.fl.

4.7. Afgørelse af 14. december 2021, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudviklingsprojekt i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05337 m.fl. (stor vandsalamander)

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Byudviklingsprojekt "Vejlands Kvarter", der medførte etablering af en helt ny bydel med boliger, folkeskole, idrætshal og daginstitutioner på i alt 219.000 etagemeter. Projektområdet udgjorde ca. 20 ha.

Undersøgelserne: Der blev foretaget flere undersøgelser som i afgørelsen omtales forskellige steder.

Det fremgik af selve miljørapporten, at stor vandsalamander var blevet fundet rastende i kratskråningen lige uden for kanten af projektområdets østlige grænse og inden for projektområdet ved en stor solitær hvidpil øst for vandrehjemmet og i det nordøstlige krat. Der blev på baggrund af observationerne af juvenile stor vandsalamander gennemført en supplerende undersøgelse af projektområdets anvendelse som rasteområde for juvenile stor vandsalamander.

Den supplerende undersøgelse (afrapporteret i feltrapporten af 5. juni 2020) blev foretaget for at afgøre, i hvor høj grad byggefeltet udgjorde rasteområde og levested for stor vandsalamander. Undersøgelsen havde fokus på den terrestriske juvenile del af bestanden. Der blev kun fundet få individer af stor vandsalamander ved undersøgelserne og kun øst/nordøst for byggefeltet. Det lave antal tilskrives det tørre vejr samt det forhold, at salamandre generelt skjuler sig. Da det ikke var muligt at foretage en vurdering på baggrund af fangstresultaterne, blev der i stedet foretaget en vurdering af egnede habitater. Der blev fundet

vinterrastesteder inden for byggefeltet i det nordøstlige krat, ligesom området generelt indeholdte egnede strukturer til rastesteder.

Delområde A blev vurderet til at være ubetydelig som rastested for stor vandsalamander og delområde B, det nordøstlige krat, blev vurderet til at være rasteområde for stor vandsalamander hele året.

Bygherren indsendte i forbindelse med klagesagen, som startede 10. marts 2021, en lang række bilag til nævnet, som alle var udarbejdet efter kommunens udstedelse af § 25-tillaldelsen til projektet. I bilagene omtales de tidligere gennemførte undersøgelser.

Følgende fremgik bl.a.:

I notat af 25. august 2021 fremgik det, at der i maj 2020 blev foretaget en feltundersøgelse af stor vandsalamander. Der blev ikke observeret stor vandsalamander i det nordøstlige krat inden for projektområdet. Kvasbunker og lignende strukturer blev ikke undersøgt, da det ville medføre risiko for at forstyrre rastende individer. På baggrund af efterfølgende borgerfund af rastende individer i kvasbunkerne blev der i oktober 2020 foretaget en kortlægning af krattets betydning som rasteområde for stor vandsalamander. Kortlægningen var koncentreret om de kvas- og grenbunker, som havde stor betydning som rasteområde for stor vandsalamander. Gennemgang af borgerregistrerede fund på Naturbasen.dk tydede på, at der i det nordøstlige kratområde kun var fundet stor vandsalamander i kvasbunkerne, men ikke i øvrige dele af krattet. Den øvrige del af krattet blev gennemgået mere ekstensivt, hvor det kvalitativt blev vurderet, at resten af krattet ikke var særligt velegnet som rasteområde i forhold til kvas- og grenbunkerne. Der blev i oktober 2020 kortlagt 112 m² gren- og kvasbunker af høj kvalitet som rasteområde.

Det bemærkes i notatet, at der ikke forelå anerkendte metoder til opgørelse af kvalitet for landhabitat for stor vandsalamander. Kvaliteten af de enkelte områder var derfor vurderet ud fra et bedste faglige skøn på baggrund af eksisterende viden om artens levevis.

Notatet indeholdt en gennemgang af krattets kvalitet. Det fremgik, at opretholdelse af den økologiske funktionalitet ville indebære, at områder af høj kvalitet skulle erstattes i et arealmæssigt forhold på 1:1. Områder af god kvalitet skulle erstattes 10:1. Områder af moderat kvalitet skulle erstattes 100:1. Områder af ringe kvalitet skulle erstattes 1000:1. Det kunne ikke i notatet afvises, at enkelte salamandre rastede i områder af ringe kvalitet, men sådanne områder havde ringe betydning som rasteområde. Det fremgik desuden, at det med stor sikkerhed kunne afvises, at områder af ubetydelig kvalitet havde betydning som rasteområde. Disse områder kunne nedlægges uden, at det ville påvirke den økologiske funktionalitet for stor vandsalamander. Efterfølgende blev arealet opgjort for hver kvalitetskategori, og det samlede minimumsareal af afværgeforanstaltninger blev beregnet.

Delområder af høj kvalitet var kun registreret i de kortlagte enkelte gren- og kvasbunker samt omkring en gammel hyld med tydelige hulheder imellem de enkelte stammer. I kratområderne var der generel mangel på førnelag, dødt ved, løse grene og jordstrukturer som sprækker og musehuller, som udgjorde, at de fleste arealer blev vurderet til at have ringe eller højest moderat værdi som rasteområde. Derudover var der ingen større træer med hulheder eller sprækker. I nogle af kratbevoksningerne var der lokalt måtter af mos/blade og grene, som salamandrene kunne raste under, men de fleste steder fremstod jordoverflade kompakt og leret, og dermed ikke særlig egnet for salamandre, der ville skjule sig.

Det konkluderes, at 80 % af krattet havde ubetydelig/ringe kvalitet, arealet med moderat eller god kvalitet udgjorde ca. 20 %, mens arealer af høj kvalitet udgjorde mindre end 1 %. Det fremgik derudover, at der, for at opretholde den økologiske funktionalitet af rasteområdet, skulle etableres mindst 218 m² rastepladser af høj kvalitet og at de planlagte afværgeforanstaltninger af høj kvalitet samlet set skulle dække 225 m². Det fremgik af notatet, at undersøgelsen bekræftede, at omfanget af afværgeforanstaltninger beskrevet i

miljøkonsekvensrapporten ville være tilstrækkeligt til at sikre opretholdelse af den økologiske funktionalitet for stor vandsalamander i forbindelse med inddragelse af rasteområderne i krattet.

Af notat af 31. august 2021 fremgik det, at etableringen af stendiget ville medføre, at der ville være kortere afstand fra ynglevandhuller til sommerrasteområder, end der var nu, herunder kortere afstand til rasteområder af høj kvalitet. Det fremgik derudover, at stendiget skulle etableres efter velafprøvede principper og ville være et permanent rastested af høj kvalitet. Stendiger anvendes således både i Danmark, Sverige, Tyskland og England som afværgeforanstaltninger i forhold til stor vandsalamander. Det fremgik yderligere, at der i visse andre nyetablerede stendiger var fundet 1-9 individer af stor vandsalamander per m². I visse kvasbunker i det eksisterende krat, hvorfra der var 100-110 m til nærmeste vandhul, var der fundet én stor vandsalamander per m². Det fremgik derudover af notatet, at stendiget og de øvrige rasteområder etableres på et areal med naturlig bevoksning, hvilket villke skabe gode forhold for salamandrenes vigtigste fødeemner. På den baggrund vurderedes det, at afværgeforanstaltningerne kunne huse mindst lige så mange individer af stor vandsalamander som de eksisterende rasteområder, og at de opfyldte de samme funktionelle krav. De nye rasteområder kunne således opretholde den økologiske funktionalitet.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

Anlægsfasen

MFKN (alle 7 medlemmer) fandt, at kommunen på tidspunktet for meddelelsen af § 25-tilladelsen ikke havde haft et tilstrækkeligt grundlag for at foretage en vurdering af projektets påvirkning af stor vandsalamander. Nævnet lagde vægt på, at miljøkonsekvensrapporten og de underliggende feltundersøgelser ikke indeholdte en konkret vurdering af krattets kvalitet som rasteområde for stor vandsalamander, og at en sådan vurdering heller ikke fremgik af § 25-tilladelsens begrundede konklusion. Det fremgik blot af miljøkonsekvensrapporten, at stor vandsalamander forventedes at forekomme i projektområdet, idet feltundersøgelsen af 5. juni 2020 dog viste, at området ikke fungerede som et væsentligt rasteområde for juvenil stor vandsalamander. Nævnet bemærkede herved, at det af feltundersøgelsen af 5. juni 2020 fremgik, at undersøgelsen var foretaget for at afgøre, i hvor høj grad byggefeltet udgjorde rasteområde og levested for stor vandsalamander med fokus på den terrestriske juvenile del af bestanden, men at det ikke havde været muligt at foretage en vurdering på baggrund af fangstresultaterne. Der blev i stedet foretaget en vurdering på baggrund af feltobservationer af egnede habitater, hvor krattet i det nordøstlige hjørne vurderedes at være rasteområde for både juvenile og kønsmodne salamandre året rundt. Vurderingen var baseret på, at der i krattet var fundet en del rastende individer af stor vandsalamander, samt at området "generelt" indeholdte egnede strukturer til rastesteder for stor vandsalamander. Kvasbunker og lignende strukturer blev efter det oplyste i notatet af 25. august 2021 ikke gennemgået, da der ville være risiko for at forstyrre rastende individer. Nævnet fandt i lyset af vurderingens generelle karakter, at denne ikke udgjorde et tilstrækkeligt konkret og sikkert grundlag for udformningen af de forudsatte afværgeforanstaltninger i form af et stendige.

Nævnet bemærkede endvidere, at det ikke ændrede ved nævnets vurdering af det oprindelige oplysningsgrundlag, at bygherre på baggrund af borgerfund af rastende individer i kvasbunker i krattet fik foretaget en kortlægning af krattets betydning som rasteplads for stor vandsalamander i oktober 2020. Nævnet lagde vægt på, at kortlægningen ikke indgik i forbindelse med miljøkonsekvensrapportens udarbejdelse, idet miljøkonsekvensrapporten af 1. december 2020 efter det af kommunen oplyste indholdsmæssigt var identisk med høringsudgaven af 11. juni 2020, ligesom der ikke var henvist til kortlægningen i § 25-tilladelsens begrundede konklusion. Hertil kom, at kortlægningen i oktober 2020 var koncentreret om de kvasbunker, hvor rastende stor vandsalamander ifølge klager 2 var fundet, mens den øvrige del af krattet blev gennemgået mere ekstensivt. Nævnet bemærkede, at både feltundersøgelsen i maj 2020 og kortlægningen i oktober 2020 navnlig havde fokus på eftersøgning af individer samt en mere overordnet områdebeskrivelse, mens der ikke indgik en nærmere vurdering af størrelse, beliggenhed og kvalitet som yngle- eller rasteområde af de enkelte delområder. Endelig bemærkede nævnet, at kortlægningen i oktober 2020 blev gennemført sidst i den aktive periode for stor vandsalamander, som er i perioden fra marts-april til oktober.

MFKN tog herefter stilling til, hvorvidt de oplysninger som bygherre havde tilvejebragt under klagesagen kunne indgå i klagenævnets vurdering.

MFKN fandt, at de supplerende oplysninger kunne indgå i nævnets vurdering af, hvorvidt det samlede områdes økologiske funktionalitet som yngle- eller rasteområde for stor vandsalamander ville kunne opretholdes med de afværgeforanstaltninger, som § 25-tilladelsens vilkår foreskrev.

Efter en gennemgang af de supplerende oplysninger fandt et flertal af MFKNs medlemmer (6 ud af 7 medlemmer), at der samlet set forelå den nødvendige høje grad af sikkerhed for, at områdets økologiske funktionalitet som yngle- eller rasteområde for stor vandsalamander med de forudsatte afværgeforanstaltninger ville kunne opretholdes.

Flertallet havde navnlig lagt vægt på vurderingerne i notatet af 25. august 2021 om kvaliteten af det nordøstlige krat som rastested for stor vandsalamander og behovet for afværgeforanstaltninger. Notatet, som byggede på den tidligere kortlægning fra oktober 2020 og den supplerende gennemgang i august 2021, og som kommunen tilsluttede sig, indeholdte en egentlig beregning af det samlede minimumsareal af afværgeforanstaltninger (dvs. rasteområder af høj kvalitet i form af stendiget mv.) set i forhold til det nedlagte rasteområde, hvor krattets areal var opgjort for hver af fem nærmere definerede kvalitetskategorier med forskellig vægt. Flertallet bemærkede, at der som anført i notatet ikke forelå anerkendte metoder til opgørelse af kvaliteten af landhabitat for stor vandsalamander. Flertallet tiltrådte imidlertid det anvendte princip om, at afværgeforanstaltningerne gradueres ud fra kvaliteten af de rasteområder, der påvirkes. Flertallet fandt endvidere ikke grundlag for at tilsidesætte de anvendte omregningsfaktorer, hvor f.eks. delområder af høj kvalitet svarende til kvas- og grenbunker erstattes med afværgeforanstaltninger af høj kvalitet i et arealmæssigt forhold på 1:1 i form af stendiger mv., mens delområder af moderat kvalitet erstattes 100:1, og delområder af ubetydelig kvalitet nedlægges uden påvirkning. Flertallet lagde herved vægt på, at erstatningsforholdene var fastsat med udgangspunkt i, hvor mange rastende individer et delareal i den enkelte kvalitet samlet set vurderedes at kunne rumme i forhold til rasteområder af høj kvalitet. Denne vurdering understøttedes igen af opgørelsen i notatet af 31. august 2021, hvor antallet af fundne individer i kvasbunkerne per m² sammenholdes med det antal individer, som det nye rasteområde i form af stendiget mv. forventes at kunne huse. Samlet set fandt flertallet således ikke grundlag for at tilsidesætte notatets konklusion, hvorefter de arealer, der nedlægges ved byggemodning i krattet, skulle erstattes med minimum 218 m² nye rastepladser af høj kvalitet. Etableringen af i alt 225 m² rasteplads af høj kvalitet i form af stendiget mv. opfyldte dette krav.

Et mindretal (1 ud af 7 medlemmer) fandt at oplysningsgrundlaget fortsat ikke var tilstrækkeligt til med en høj grad af sikkerhed at fastslå, at den økologiske funktionalitet af rasteområdet kunne opretholdes. Mindretallet lagde vægt på, at afværgeforanstaltningerne ikke havde tilstrækkelig høj kvalitet og et tilstrækkeligt areal i forhold til det rasteområde, der nedlægges. Mindretallet lagde derudover vægt på, at byggeriet ville medføre, at ynglevandhullerne ikke ville være egnede som yngle- eller rasteområder på sigt.

Relaterede sager:

- MFKNs afgørelse af 6. juli 2022, ophævelse og hjemvisning af afgørelse om ikke miljøvurderingspligt af forslag om ændret og udvidet fredning på Amager Fælled i Københavns Kommune, sagsnr. 21/06352 m.fl.
- MFKNs afgørelse af 7. juli 2022, afgørelse i sag om ændret og udvidet fredning på Amager Fælled i Københavns Kommune, sagsnr. 21/07215.
- Planklagenævnets afgørelse af 14. december 2021, afgørelse i klagesag om København Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 4 og lokalplan nr. 599 med tilhørende miljørapport og sammenfattende redegørelse, sagsnr. 21/03705 m.fl.

4.8. Opsamling

Der er i forbindelse med eksempelsamlingen gennemgået 9 afgørelser, hvor der har været foretaget undersøgelser af enten odder, padder, markfirben og birkemus, som nævnet specifikt har forholdt sig til i behandlingen af sagen. Ud af de 9 sager, behandles padder i 6 af sagerne.

I forhold til padder, blev der gennemgået 6 afgørelser, hvoraf undersøgelsen og vurderingen af padder blev opretholdt af klagenævnet i 5 ud af 6 sager.

Afgørelse af 12. februar 2025, Odder Kommune, sagsnr. 24/07899 m.fl. 95 ha solcelleanlæg med tilhørende kabelanlæg (stor vandsalamander og løvfrø)	Ophævelse og hjemvisning bl.a. pga mangelfuld vurdering af påvirkningen på bilag IV-arter (flagermus og padder).
Afgørelse af 11. juli 2024, Næstved Kommune, sagsnr. 22/11832 m.fl. Etablering af togværksted (stor vandsalamander og springfrø)	Stadfæstelse
Afgørelse af 5. juli 2024, Hedensted Kommune sagsnr. 24/04069. Solcelleanlæg på 52 ha samt kabelanlæg (stor vandsalamander og spidssnudet frø)	Stadfæstelse
Afgørelse af 20. februar 2024, Sønderborg Kommune, sagsnr. 21/13073 m.fl. Biogasanlæg med kapacitet på 800.000 tons biomasse årligt (stor vandsalamander)	Stadfæstelse
Afgørelse af 23. februar 2023, Horsens Kommune, sagsnr. 22/02461. Nævnsafgørelse. Forbindelsesvej (stor vandsalamander og spidssnudet frø)	Ophævelse og hjemvisning , men ikke pga. bilag IV-arter (padder). På dette punkt blev afgørelsen opretholdt.
Afgørelse af 14. december 2021, Københavns Kommune, sagsnr. 21/05337 m.fl. Nævnsafgørelse. Byudviklingsprojekt (stor vandsalamander).	Stadfæstelse

5. Markfirben

5.1. Oversigt

- Afgørelse af 5. juli 2024, stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069.
- Afgørelse af 22. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340.

5.2. Afgørelse af 5. juli 2024, Stadfæstelse af § 25-tilladelse til solcelleanlæg ved Stourup i Hedensted Kommune, sagsnr. 24/04069

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkret projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: 52 ha solcelleanlæg med tekniske anlæg samt kabelanlæg.

Undersøgelserne: Der var udført to feltundersøgelser i august 2022 og maj 2023, og der blev ikke registreret markfirben. Der var heller ingen registreringer af arten fra projektområdet i Danmarks Naturdata eller i Arter.dk.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt, at Hedensted Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret sig, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter.

Nævnet havde ved vurderingen lagt vægt på, at Hedensted Kommune havde foretaget en vurdering af, hvilke bilag IV-arter der muligvis forekom i eller nær projektområdet, og at der herefter på baggrund af feltundersøgelser og opslag i databaser var foretaget en vurdering af påvirkningen af bilag IV-arterne markfirben. Nævnet havde i den forbindelse lagt vægt på, at det var vurderet, at den konkrete art ikke ville blive påvirket negativt i anlægs- og demonteringsfasen, herunder at der ikke ville ske ødelæggelse eller beskadigelse af artens levesteder.

5.3. Afgørelse af 22. december 2022, stadfæstelse af § 25-tilladelse til byudvikling i Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Stadfæstelse.

Projektet: Byudvikling af ca. 5,2 ha, Stejlepladsen, Københavns Kommune.

Undersøgelserne: I forhold til markfirben fremgik det, at projektområdet blev vurderet til at være uden for artens udbredelsesområde, ligesom der ikke var registreret markfirben i Københavnsområdet i mange år. Området blev undersøgt for registreringer af markfirben på databaserne fugleognatur, DOF-basen og Naturdata, og der var ingen registreringer af arten. Under besigtigelserne blev der fundet enkelte steder, hvor det måtte antages, at markfirben ville kunne opholde sig, og området blev dermed vurderet egnet som levested for arten. Omvendt fremgik det, at området var temmelig isoleret med placeringen ud til vandet og København, og det ville derfor være svært for markfirben at indvandre til området.

MFKNs afgørelse:

MFKN fandt ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering af projektets påvirkning på bilag IV-arten markfirben.

MFKN havde lagt vægt på, at det var undersøgt i forskellige databaser, om der tidligere havde været registreret markfirben i projektområdet. På baggrund heraf havde Københavns Kommune lagt til grund, at arten ikke var registreret i Københavnsområdet i mange år.

Derudover havde nævnet lagt vægt på, at der var foretaget besigtigelser af naturen i området, herunder af eventuelle egnede levesteder for markfirben. I den forbindelse bemærkede nævnet, at besigtigelsen den 29. maj 2019 blev foretaget inden for den undersøgelsesperiode, der er beskrevet i forvaltningsplan for markfirben, og at der ikke ved undersøgelserne blev registreret enkeltindivider.

Relaterede sager:

- Planklagenævnets afgørelse af 7. juli 2022, afgørelse i klagesag om Københavns Kommunes endelige vedtagelse af kommuneplantillæg nr. 5 og lokalplan nr. 600 med tilhørende miljørapport og sammenfattende redegørelse, sagsnr. 21/03691 m.fl.

5.4. Opsamling

Der er i forbindelse med eksempelsamlingen gennemgået 8 afgørelser, hvor der har været foretaget undersøgelser af enten odder, padder, markfirben og birkemus, som nævnet specifikt har forholdt sig til i behandlingen af sagen.

I forhold til markfirben, blev der gennemgået 2 afgørelser, hvoraf begge afgørelser blev stadfæstet af klagenævnet.

Afgørelse af 5. juli 2024, Hedensted Kommune sagsnr. 24/04069. Solcelleanlæg på 52 ha samt kabelanlæg (stor vandsalamander og spidssnudet frø)	Stadfæstelse
Afgørelse af 22. december 2022, Københavns Kommune, sagsnr. 21/05340. Byudviklingsprojekt	Stadfæstelse

6. Birkemus

6.1. Oversigt

Der er identificeret 2 sager, hvor birkemus, som bilag IV-art behandles.

- Afgørelse af 16. november 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om VVM-tilladelse til etablering og drift af klimatilpasningsanlæg i Holstebro Kommune, sagsnr. 21/10121 (Birkemus). Nævnsafgørelse.
- Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06805 (Birkemus). Nævnsafgørelse.

6.2. Afgørelse af 16. november 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om VVM-tilladelse til etablering og drift af klimatilpasningsanlæg i Holstebro Kommune, sagsnr. 21/10121

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Ophævelse og hjemvisning.

Projektet: Projektet vedrørte et klimatilpasningsanlæg, som omfattede tre fysisk adskilte anlæg i form af to dæmninger på samt et dige. Projektområdet var placeret i – eller i nær tilknytning – til en større å, som løb igennem en ådal. Projektet ville medføre periodevis oversvømmelse af dele af ådalen.

Undersøgelserne: I miljøkonsekvensrapporten blev de eksisterende forhold gennemgået. Birkemus var forholdsvis udbredt i det sydvestlige Limfjordsområde umiddelbart nord og vest for Holstebro, og ådalen var et af de steder, hvor arten kendes fra. Der var registreret adskillige sikre fund på flere lokaliteter i eller med meget nær forbindelse til ådalen, men foreløbig kun vest for Holstebro.

Øst for Holstebro blev der eftersøgt birkemus i 2014, dels ved NOVANA kortlægningen, dels ved en undersøgelse i ådalen foretaget af en birkemusekspert.

Ved undersøgelsen i ådalen i 2014 blev der placeret 15 faldfælder på tre udvalgte lokaliteter i ådalen. Der blev ikke fanget/registreret birkemus i løbet af undersøgelsesperioden, men dette var ikke ensbetydende med, at artens tilstedeværelse i ådalen og projektområdet kunne udelukkes, eftersom vejrforholdene var dårlige, hvilket kunne have påvirket resultatet negativt. Det blev vurderet af birkemuseksperten, at det var overvejende sandsynligt, at der fandtes birkemus i ådalen øst for Holstebro.

Det fremgik desuden af miljøkonsekvensrapporten, at vidensgrundlaget for birkemus ikke var tilstrækkeligt til at vurdere projektets nøjagtige betydning for birkemus og bestande af arten.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

MFKN indledte afgørelsen med en gennemgang af relevante afsnit fra miljøkonsekvensrapporten vedrørende birkemus. Nævnet henviste også til Miljøstyrelsens artsleksikon i forhold til at redegøre for birkemus' karakteristika og dens levesteder. Det fremgik bl.a. at birkemus er svær at finde og at den er sårbar bl.a. over for gravearbejder og vandstigninger, eftersom den lever i reder i jorden.

MFKN (alle 7 medlemmer) fandt, at kommunen ikke havde haft det fornødne grundlag for at fastslå, at projektet ikke vil ødelægge eller beskadige yngle- eller rasteområder for birkemus i ådalen øst for Holstebro.

Nævnet havde lagt vægt på, at birkemus vides at forekomme i ådalen mod vest, og at ådalen øst for Holstebro var kendetegnet ved enge og dyrkede marker mv., som birkemus foretrækker. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at birkemus er svær at finde, og at vejrfoldene i forbindelse med undersøgelsen i 2014 var dårlige. Det kunne efter nævnets vurdering derfor ikke på baggrund af undersøgelsens resultater alene med den fornødne høje grad af sikkerhed udelukkes, at der i ådalen øst for Holstebro fandtes yngle- eller rasteområder for birkemus, som i projektets aktive driftsfase ville blive oversvømmet. Nævnet havde endvidere lagt vægt på, at undersøgelsen blev foretaget i 2014, og at kommunen ikke i forbindelse med VVM-tilladelsen (2021) havde foretaget nogen konkret vurdering af, om forholdene efterfølgende havde ændret sig. Endelig fandt nævnet ikke at kunne se bort fra, at birkemuseksperten selv i forbindelse med undersøgelsen i 2014 fortsat havde anset det for sandsynligt, at birkemus forekom i ådalen øst for Holstebro, og at VVM-redegørelsen anbefalede afværgeforanstaltninger for birkemus.

MFKN valgte afslutningsvis i afgørelsen at vejlede kommunen om, hvilke tiltag kommunen skulle foretage ved fornyet behandling af sagen. Nævnet angav, at kommunen skulle foretage de supplerende undersøgelser, som var nødvendige for at vurdere, om projektet ville kunne beskadige yngle- og rasteområder for birkemus i ådalen øst for Holstebro.

6.3. Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06805. Nævnsafgørelse.

Sagstype: § 25-tilladelse (miljøvurdering af konkrete projekter).

Udfald: Ophævelse og hjemvisning.

Projektet: Etablering af i alt ca. 210 km gasrørledning, samt en række linjeventilstationer, på tværs af Danmark mellem Houstrup Strand og Faxe Syd tilslutningspunkt. Projektet indebar også ombygning af en modtageterminal samt en ny kompressorstation.

Undersøgelserne: Birkemus blev undersøgt ved feltundersøgelser af en ekspert i birkemus. De undersøgte lokaliteter var ådale, udyrkede arealer og skovområder. Undersøgelserne omfattende en ekspertgennemgang af lokaliteterne *inden* for projektområdet. Ved gennemgangen registrerede eksperten bevoksninger og strukturer, som blev vurderet at være potentielle levesteder for birkemus. Den anvendte fremgangsmåde var ikke anvendelig i forhold til registrering af reelle forekomster.

Der blev besigtiget 28 lokaliteter med henblik på at vurdere disse lokaliteters egnethed for birkemus. Ud af 28 lokaliteter blev 19 lokaliteter vurderet at være egnede, hvorefter de blev grupperet i tre delområder i Vestjylland og Østjylland. Det var næppe sandsynligt, at der levede birkemus på alle lokaliteterne, hvorfor Miljøstyrelsen i deres vurderinger tog udgangspunkt i forsigtighedsprincippet.

Inden for projektområdet blev 7 lokaliteter i Vestjylland, samt 12 lokaliteter, i Østjylland, anset som mulige levesteder. Det blev forventet, at linjeføringen ville påvirke 5 af de vestjyske lokaliteter samt 10 af de østjyske lokaliteter. På 1 af de vestjyske lokaliteter og 8 lokaliteter i Østjylland forventede man, at særligt egnede delområder for birkemus ville omfattes af gravningen. En del af de lokaliteter, som var egnede for birkemus, rummede således særligt sårbare delområder, hvor der kunne forventes rede eller dvale. De sårbare delområder var fordelt på 12 lokaliteter.

Påvirkningen af reder blev forventet at være særlig stor og sandsynlig på 3 lokaliteter langs en ådal. Et ovedrev langs en å forventedes at udgøre et højpotentielt redested for birkemus. Hele den omgivende lokalitet lå i god forbindelse med kendte fund af birkemus og artens forekomst blev vurderet meget sandsynlig. Linjeføringen ville passere hen over overdrevet.

En række lokaliteter var desuden ikke blevet undersøgt, og det fremgik, at disse undersøgelser skulle foretages på et senere tidspunkt.

I forbindelse med klagesagen fremkom Miljøstyrelsen med yderligere bemærkninger:

Miljøstyrelsen omtalte i bemærkningerne, at det i overdrevet ved ådalen havde været nødvendigt at foretage nogle ændringer, hvilket havde betydet en genvurdering af afværgetiltagene. Der var foretaget nogle opfølgende undersøgelser af birkemus, hvor der havde været fund af birkemus. Det fremgik desuden, at feltundersøgelserne havde været foretaget inden for en afstand af op til 400 m fra gasrørledningen. Det påvirkede areal i ådalen havde en udstrækning på omkring 6.000 m². De 6.000 m² udgjorde en del af et større sammenhængende ådalsområde, der strakte sig over flere kilometer. Der var tale om et stort sammenhængende leveområde, hvor birkemus vurderedes at have gode raste- yngle- og fourageringsområder til rådighed samt gode muligheder for at bevæge sig igennem de foretrukne levesteder. Der var også foretaget efterfølgende undersøgelser i en anden ådal, som også udgjorde en del af det sammenhængende ådalsområde.

Samlet set blev det konkluderet, at de undersøgelser der var gennemført og skulle gennemføres i sommeren 2020 (efter udstedelsen af § 25-tilladelsen), havde resulteret i en revision af afværgetiltagene for bl.a. birkemus.

MFKNs afgørelse (Nævnsafgørelse):

MFKN (alle 7 medlemmer) lagde efter det oplyste i Miljøstyrelsens konsekvensvurdering (som indeholdt vurderingen af bilag IV-arten, birkemus) til grund, at der var foretaget feltundersøgelser for potentielle levesteder for birkemus på de lokaliteter langs ledningsstrækningen, der bestod af ådale, udyrkede arealer og skovområder.

I alt 28 sådanne lokaliteter blev besigtiget for at vurdere deres egnethed for birkemus. MFKN lagde til grund, at egnethedsvurderingen vedrørte lokaliteternes egnethed for birkemus som yngle- eller rasteområde.

MFKN angav herefter, at de forstod Miljøstyrelsen således, at det var vurderet, at projektet ikke ville beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for birkemus *uden* for de 28 potentielt egnede lokaliteter.

MFKN konstaterede dog, at et enkelt skovområde, der omfattede tre potentielt egnede lokaliteter, efter det oplyste, ikke var besigtiget på tidspunktet for klagesagen. Det fremgik af konsekvensvurderingen, at området ville blive undersøgt med sigte på at konkretisere eventuelle afværgeforanstaltninger i sommeren 2019. Konsekvensvurderingen forholdte sig derfor ikke til, om projektet med de relevante afhjælpningsforanstaltninger ville undgå at beskadige lokaliteter, der fungerede som yngle- eller rasteområder for birkemus på denne lokalitet. Lokaliteten var ikke undersøgt på tidspunktet for Miljøstyrelsens afgørelse af 12. juli 2019. Nævnet kom derfor frem til, at afgørelsen derfor byggede på et mangelfuldt oplysningsgrundlag på dette punkt.

I den efterfølgende vurdering af påvirkningen af birkemus, blev der taget udgangspunkt i forsigtighedsprincippet, i forhold til 19 lokaliteter, da Miljøstyrelsen havde angivet, at den anvendte undersøgelsesmetode ikke var anvendelig i forhold til at registrere forekomster af birkemus. Nævnet tog derfor ikke stilling til sagsoplysningen i forhold til denne del af vurderingen og derfor gengives denne del af afgørelsen ikke.

Det kan dog oplyses, at MFKN kom frem til, at der på tidspunktet for meddelelse af § 25-tilladelsen ikke havde været den fornødne høje grad af sikkerhed for, at de 19 egnede lokaliteters økologiske funktion som yngle- og rasteområde kunne opretholdes ved brug af de afværgeforanstaltninger, som der blev nævnt i tilladelsen.

MFKN fandt på grund af ovennævnte forhold, at § 25-tilladelsen led af en væsentlig retlig mangel.

Relaterede sager:

- Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06806. Nævnsafgørelse.
- Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06807. Nævnsafgørelse.
- Afgørelse af 31. maj 2021, ophævelse og hjemvisning i sag om § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven til Baltic Pipe-projektet, sagsnr. 19/06809. Nævnsafgørelse.

6.4. Opsamling

Der er i forbindelse med eksempelsamlingen gennemgået 9 afgørelser, hvor der har været foretaget undersøgelser af enten odder, padder, markfirben og birkemus, som nævnet specifikt har forholdt sig til i behandlingen af sagen.

I forhold til birkemus, blev der gennemgået 2 afgørelser, hvoraf begge afgørelser blev ophævet og hjemvist af klagenævnet, som følge af mangelfulde undersøgelser af birkemus. Der var i begge tilfælde tale om meget store og komplekse sager.

Afgørelse af 16. november 2021, Holstebro Kommune, sagsnr. 21/10121. Nævnsafgørelse. Klimatilpasningsanlæg (Birkemus).	Ophævelse og hjemvisning pga. mangelfulde undersøgelser af birkemus.
Afgørelse af 31. maj 2021, sagsnr. 19/06805 Nævnsafgørelse. Baltic Pipe (Birkemus)	Ophævelse og hjemvisning , bl.a. mangelfulde undersøgelser af birkemus.